Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 15 НОЯБРЬ, 1984 ШУ. ● № 137 (7015). Мах 3 кеп.

ОВСАРЕ КЪАХЬЕГАР — ХІАРАНЕ ДЕКХАР

Яхьа дневник

СОВГІАТАШТА ЖОП А ЛУШ

Укх шера ийс бетта итогех хьалхара мот-тиг а хьожаеш, КПСС обкома, НГІАССР Ми-нистрий Совета, обл-совпрофа, ВЛКСМ об-кома нарара кара тела ЦІе байракх елар М. Татриев керте латтача Грозненски автоком-бината коллективана. Иштта из йихьар рес-публикански СийІлен улга тІа.

Цу деза̀ча совгІа-ташта жоп а луш, кхы а хьинарегІа къахьий-гар предприяте белх-лоша октябрь бетта е. Цудухьа кхт бетта планал совгІа цер дІа-хьа дихьар 200 эзар тонн совгІа халкъа боахама новхьаш.

ХІаналехьа пятилет-ка диъ шера задани кхоачаш а я, социа-листически яхье хьал-ха латт водителаш Ял-хароев Хьамид, Саидов Іумар, Яровой Вик-тор, Хлебников Нико-лай, Мержоев Шамсу-дин.

БУРУВДЕТТАРИЙ ГІУЛАКХАШ

ЦхьайттаалагІча пя-тилетка задани хенал хьалха кхоачашъяра ленинградски машин-дереша дІайолальча инициативагІа шерре социалистически яхь йоарлжаьча Горяче-водски бурув тохара балхий управленерча ворхІ бригада кол-лективо хІаналехьа дикка тІехкхоачашъяьй диъ шера задани. Царел тІехьа ца йиса гІерташ шоай инан хьи-нари кхо ца деш къа-хьег кхыча бригадаша а. Цудухьа башха-ди-на производственни хьонхамаш доахаш чакхбаьккхар дІабаха ктт бутт УВР коллек-тиво. Планал совгІа цар техар 1930 метр бурув, бурув тохара коммерчески сухала задании 102 процент кхоачашйир.

Бурув тохара бал-хий управленерча бри-гадашта юкъе эгтара хьалха пятилетка диъ шера задании кхоачаш а я, социалистически яхье хаддаза хьалха латташ я укхаза буро-вой начальникаш Г. Чернов и Д. Ковалеви керте латтача бригадий коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Къаьстта дика къа а хье-гаш, цхьайтталагІча пяти-летка диъалагІча шера шоаш тІаийца социалистически де-кхараш тІехкхоачашдеш ба «Октябрьнефть» НГДУ сква-жинашта капитальни ремонт еча цеха болхлой. Цеха бри-гадашта юкъе хьийнаа со-циалистически яхье къахха-латтачарех я пхелагІча бри-гада коллектив.

Уж производствени тола-маш доахача къаьстта дика къахьегаш ба буровдеттарий гІонча Зауров Ширвани, Величко Евгений, бурувдет-тар Моисеев Александр, кхы дукха бераш а. Шоай сменин нормаш даим тІех-кхоачашъярах совгІа, балха тІа цар хьоадам хилийта цхьа мотти ийсалац.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) бурувдеттарий гІонча Ш. Зауров, бурув-деттар А. Моисеев, бурув-деттарий гІонча Е. Величко.

И. ПЛИЕВА сурт.

Опыт гаьна яц

Хьалкхедаьр ма доаде

— Укх тІехьарча шераш-ка оаш, Юрий Яковлевич, шун боахама нерда йола, Іаша дІаоттаеш йоло коар-толаш вІалла ца талхийтош Іангара яха йиш хулийтаи йола метод юкъеенай аьнна хезад тхоьа. Ишта дяй из? ХІаьта, нагахьа сенна из иш-те диле, фу маІан да цу ме-тода? — из хаттар дир оаха Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхо-ва председателга новкъоста-га Зиборовга.

— Бакълув, иштта да а да из, — жоп делар Юрий Яков-левича. — Фуна лаьрхІа дІа-уттаеш йола итташ эзараш центнереш коартолаш вІалла а ца талхийташ оаха Іангара йоала ер диълагІа шу да. ХІаьта уж дІаувттаяра метод оаха лоаллахарча эскарашка йолча Къулбаседа ХІирайчен коартолаш кхееращкара хьа-Іомаьй.

КІезиг-дукха уйла а яь, дІахо йоахар председатела:

— Оаха къайленаш дела-яц. Цхьабакъда, тхо ца кхе-таш цхьа хІама да: Іаша коартолаш дІаоттаь лоатта-яра кхы шийла дикагІа боаца из способ кхыча боахамашка юкъе ца хьош хІанзалца хІа-на гою? Халахет! Ай, хІара шера дукхачча колхозашкеи совхозашкеи 20 процент а кхы дукхагІа а коартолаш ма йой уж мишта лоаттас еза ца

харах. Къаьстта дукха йов уж «Консерплодоовощхоз» яхача объединене боахамаш-ка. ХІаьта Іалаьмате дукха къахьегаш ахчей дода хІара шера цу балхата, «Горплодо-овощторга» безай, мах беча органисацей, кхьча безай мел дода?

Вайна ховш да — хІара шера мах беча организацей складашка, совхозашка, кол-хозашка біаьш центнераш коартолаш, свекалш, бетта-дуаргаш, морковка, хохаш, кхыдола баьцадараш докха-луш довлга. Из а мича хаша да аьлча, хьал мел кхеяь хІамаш ца йойтилга, цоай метта лоаттаелга дарте дІадо-хача хана да. Ишта деча «доало» халкъа боахама гет-тара доккха зе ду вІаш-тІехьдалийтац цу маьхерча баьцадаарий продукцеца къа-хьегамхой Іалашбе.

Нестеровций опыт юкъе-яхьара башха совгІа дукха дІабахийта безаш мах а бац, цул совгІа, кхы Іа яха дукха ха йоае а езац цу гІуланка. Эшар хІама дац, безам хила-ри кІезиг-дукха дІа-юха хьари мара. Цул тІехьагІа вІаш-да а ца дойташ кІалхардала йиш хургья деррига баьца-дараш. ХІаьта из лоадам бовцаш дІадахар а шолханца юхаметтаоттаде йиш хургья.

ТІаккха, хІанз хьажа вай из «Путь к коммунизму» яхача колхоза лар фу опыт я? Дага-доххарагІа аьлча, цу боахаме

каст-каста хул Грознерча а районашкарча а мах беча ор-ганизацей эмалаш, тІаккха царна шоашта біарга ма гоІ из метод. Коартолаши царех тарре кхыйоаз хІамаши тал-харгйоацаш тешшаме лоатта-яра эшар дукха чоалхане хІа-ма дац: кепатехача чан тю-каши, кІезиг-дукха полиэти-леновн пленкеи, ардаххех хьакъаьста йисташи саьрга-ши, электровентиляторашш мара. ХьалхагІе а дІаьргда вай, цу ерригача материалех пайда эц цкъа санна массех-казза, массехк шера вІаштта.

Чан храпилищаш (ишта аргда вай дарех) хьаяра мол-лагІа а шаьра моттиг хьа-хорж. КІалхара кІийле лаьт-тан е асфальт йилла хила а мегаргья. Цу майдана гон-наха кепатехача чан пекаш оттаду — кхь тигна лаьхха-ла. ПхорагІа уттадеш дола пенаш а ниттта да. Ишта чу-достаьнча майдана юкъе чаьтара хьисане ши коридор оттаю — шийлен тІара 60—80 сантиметр шера а 100—120 сантиметр лакха а йо-лаш. ГІайнагара бухаха кхоа-чаш деттача пІенашка юкъе-ра йовкъаш коартол чакх-яргйоацаш хул. Майда кхета-ь яьнай. Цул тІехьагІа коартолаш Іотіайоэсаю цун-на, 4 метр лакха бухь баьк-ка а хургйолаш. Ишта отта-еча алапа 500—600 тонн про-дукци хилча баьхахьа я. Эл дІаоттаь ньинай. ТІак-

кха тхов ийсбу цун — кела-техача чан цхьан мутІарех хьабу букь. Цул тІехьагІа по-лиэтиленови пленке тоссаду тІа, тІаккха цунна тІагІолла тюкий цхьаькка мутІ бохийт.

Цул тІехьагІа кхы де де-заш хІама дацар, коридора пхоргагІа лаьттача пенах доаллача Іургах чакх а яьккха вентилятора соппо чуоттаьаь ма мара. ХІаьта вентиляторе-ша иштта хьахьеттача чан тюкаша дІакъовл догІеи хьаша Іатаьаргбоацаш. Вен-тиляторех дІахотт электро-проводаш. Вентилятораш йолча дІачувоаллата егІа ни Іа.

Вентиляторашца біарчача Іаьна 1—3 градус йовхал лоаттаю алашта юкъе. Эла юкъе гІолла чакхдулача фе-во йоагІаю ахьметтел аз дІа-оттаеча хана а айпъаьнна хин-на коартолаш, царгаре лазар вокхарга дІа ца а доалийташ. Иштта, ца талхийташ Іангара доах деррига баьцадаарий коартолаш.

Шоана ма гарра, хала йоа-цаши, тешамен, дарегІеи я метод. ХІаьта из опыт массе метте юкъеяхьа а йоагІа. Вешта, ца долаа хІамашке дар-ра ха а, біаргаго а цул дикал бовза а йиш хургья Сунжен-ски района Нестеровски ста-ницерча «Путь к коммуниз-му» яхача колхозе хиначун.

П. ГАГИЕВ.

К. У. ЧЕРНЕНКОС АМЕРИКЕРЧА КНИЖКА ДЕШАРАШКА ДАЬ КХАЙКАРАЛ

НЬЮ-ЙОРК, 11 ноябрь. (ТАСС). «Прейгер» яхача американски издательства араяйнад «Советско-аме-рикански отношенеш: К. У. Черненко статьяшн къамаь-лашн» яха книжка.

Книжка хьаделлалу К. У. Черненкос Америкерча книж-ка дешарашка деча кхайка-ралца. Цу тІа йоах:

Лоархlаш дола дешараш,

укх книжко шоана цхьа-долча даькъе новкъостал дар догдоах аз Советски Со-юзо дуне мишта кхетаду, из мича кхача гІерт, сенца тІехьа я дикагІа хара. Бе-беча ханашка а бе-беча ба-хьанетІа а даьча цу къамаь-лийн яхьача статьяйн сбор-нико эгтара дикагІча тайпа-ра жоп лу, дьша, хет сона, цу гІулакха. Цунна юкъе-йихьача материалашка ма йий хьадоагІача историе ре-альни моменташ, уж лле а е кхыяле а йолча событей, уж событеш хиннача хана, оалаш ма дарра, тІехьешна-хьарча числох а ца беш, бах-мах.

Дешачо териалдерга мотт сона, советско-американски отношеней тема, ма дарра аьлча, бе-беча маІанагІа хІа-ра са къамаьлаца йолаш хи-лар. Из-м кхетадеш а да, хІана аьлча вай шии мехка тІа къаьстта бехктокхам латт лаьттан тІа машар хилийта-ра, дерригача мехкашкарча нахага машаре баха а сатийш-на болх бе а йиш хилийта-ра хьалхара.

ХІаьта укхаза гІулакх из бехктокхам шоашта дІатІа-оша цхьаберашта субъектив-

ни ларах е ца ларах лаьтац. Иштта, ала истаредолаш да, тІабожабаьб из историе. Ци-гара хьайоагІаш я тха терко а, аз-м аргдар, вай мехкий-та юкъерча отношенешкара хьал белгалдеш, уж тоаяра гІо деш мел долча хІамаш-цара тха гІаьххьача боараме-ра никъ.

Тхова кхетаде хала да, СССР-царча отношенешка кхохкам лоаттабар — хилан-за даргдоацаш, фотально хьалххагІе а соцдаь хІама да, хІаьта из бахьан вІаша-гІехийттача Штатий хІама талхаргдац яхача къамаьла маІан.

Шун мехка болаш ба, шоаш Советски Союзаца лертІа отношенеш хилара Іалха духьала дац, цунца пе-реговораш яра тІехьа а кхы-меттел герзашта доазув от-тадара даькъе соглашени яра тІехьа а да лкаш бола нах а. Цхьабакъда, йоах цар, цу гІуланкха СССР-ал низ бо-лашагІа хила еза США. Из, бакъдар аьлча, ишта дац. ТІема совле яккха гІертилгеи сагІоний къамий кхерамзален-на дувзаденна долча дешаех лаьца цІенача дег тІара, корта бола переговораш ел-ген цхьана тарлуш доаца хІа-маш да. Сихдаь хьадеш дагта герзаш Іоадар, уж кхы-меттел космически аренга а кхоачадар — из, бухсоцца-ча кхаьчача, США-с шийн кхерамзаленна кхерам тІа-тувсилга да.

ТІема совле яккха гІертил-га вІаштІехьа доацаш а цу цхьан хана кхераме а да — цудухьа цо, бакъдар аьл-ча, вай отношенеш эгІа ца е йиш а яц. ХІаьта кхыча бес-

са, шийна а сагІоно цхьатар-рарча бокъоний цхьатар-рарча кхерамзален принцип хьалоаттае шоаш кийча хилар хьахьокхача а цу лар-да тІа вІашин мегаш йола вІаІадаш е, цу даькъе гер-зашта доазув оттадарах лаь-ца а, барт вІаштІехьбоалаш хиннача а хана хувцалора вай мехкашта юкъерча отно-шеней хьал. Хувцалора ди-кагІча оагІорахьа.

Доаллаха чишта дахаргда кха кхы тайпа перспектива йоацаш я. ХІаьта, нагахьа санна из ишта долче, дика-гІа да-кх, моастагІален кхе-рамен хьалашка ца а дахаш, адамий Іаьдалагіа, воашта юкъерча отношенешка бел-галера нормаш кхоачаш а еш даьхача.

ТІемен машарен дешашца-ра тха яйкъ, хьадда йола тха предложенеш ийзачул тІе-хьагІа американски дешаш-вар тешар догдоах аз. Со-ветски Союз шуя мехкаца цхьатарра бокъонаши тар ма лу дика отношенеш йолаш хьара тІехьа хиларах, дук-хача дешай хьанъесхьа вІа-шагІехийттача Штаташца барта яха ломш хиларах. Цхьа хІама дар лоаш — тха предложенеш объектив-но, доацар цхьаьна а тайпа-ра юкъе а ца нхукьаш кхо-таелга. Доацар дег чу доал-лаларо, бакълар ха ца ларо цІаккха а дикадар даьдац. ХІаьта тахан къаьстта а док-кха зулам дала тарлу царех.

ВІашагІехийттача Шта-ташка е книжка дешаш бе-раша дикадари машари хи-лар лов сона.

К. ЧЕРНЕНКО.

Селхан КПСС обкома по-литически сердалон ЦІагІа гулбелар республика шко-лай болхлой. Царна юкъе бар директораш, дешархош-та кхетам луча даькъе къа-хьега педагогаш. «Школьни-кашта атеистически кхетам

АТЕИСТАШ КХЕБУ

балар — кхувшйоагІеча тІехьешна коммунистически кхетам балара лоархІаме дакъа» — цу темах яр укха-за просвещене министерства чакхъьекха халкъа обра-зоване болхлой республи-кански актив. Цига доклад йир республика просвещене министра С. М. Мовтаева.

Шийй доклада тІа цо къаьстта а терам тІабохий-тар республика школай хье-хархоша берашна а цар даьшца-нанношца а беш бо-ла атеистически кхетам бала-ра болх эргабьнкха тоабе безаш хилара.

Цул тІехьагІа, школе, де-зале, внешкольни учрежде-нешка, общественноста ате-истически кхетам луш де де-зарех, дешархой Іаьмал-атеистически уйла кхееча школа парторганизаце лоар-хІамах, кхьдолча дешаех къамаьлаш дир Малгобекски гороно заведующе А. Аль-роева, Л. Н. Толстой цІера-гІча пачхьалкхен универ-ситета атеизма вузашта юкъерча кафедра доцента Е. Ковнацки, кхычар.

Дешархошта атеистически кхетам хулта тоадара тІаер-заль рекомендацеш тІаийцар активо.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГІОЛЛА

КИШИНЕВ. Фуа лаьр-хІача алата керттера культу-ра — хьажкІаш — чуйнца баьннаб Молдаве лаьтта ле-ладераш. Из кхеяра инду-стриальни технологи эргай-оахаш тоа а еш. 300 эзар гектара тІара хьувкъам 20 балха дийнахьа чуйнца баьн-наб уж. Ишта я массехк агротехнически операци цхьана таръярах хула аф-фект, из дикка кІоантьо низ болча тракторашв оахаха еш йола механически воздейст-ви. Поточно-перевалочни методагІа гІадимаш чуэца-ро йиш хилийтай хьувкъам сихагІа чуэца а Іалашбе а.

КУСТАНАЙ. Город Руд-не — Казахстански Цели-ний кердача индустриальни центре баха нах біарччача шера баьцадаарашца Іалашбе йолленнай «Красноспартизан-ский» совхоза коллектив. Из ае таро хилийтай цун Кустанайски областе эгтара йоккхагІйолча тепличи комплекса юхейиса объек-таш хьаьлъяь яьхача «Куста-найсельстрой» яхача треста гІишлошхоша. Хьалха дІаю хІенаш дІайийиг боахам бььнача тховна кІоалхарла огородо алх гектар дІалоаш. Помидорашта, наьрсашта, беттадуаргашта, кхыча мо-пача хІамашта Іуман дара хала мел йола операцеш ав-томатизаци механизаци ль я укхаза. Проектни йизага кхаьчачул тІехьагІа комплекс хІара шера 1.300 тоннал кІезигагІа доацаш баьцда-араш доахаргда.

ХАРЬКОВ. Колхозашка-рей совхозашкарей эгтара хьалхара оелаш дІайийцад тахан Великий Бурлук яха-ча поселке хьалъяьча, Т-150, Т-150К яха трактораш юха-моттаувттаечен профилакти-ка ечен станце. Из болх бе йоалалийтарца областе хьаль хьинай цу низ болча маши-нашта гарантийя капиталь-ни ремонт ю біарчча систе-ма. ЦентрализованиІ порял-кагІа кердайоах иштта кхы йола юртбоахама техника а. Из бахьан долаш шера цхьа миллиони ах миллиони сом кходе йиш хула боаланий.

ЖИТОМИР. Болх бе йолаеннай химически хьоьа беча житомирски заводера тІехчІоагІа таьш деча комп-лекса хьалхара эргІа. ХІара шера 1400 тонн про-дукци арахеца лаьрхІача ворхІ технологически линех летт из. Таьй хьалхара пар-ти дІалхьийтай сеткаши му-шаши деча предприятешта.

ДОНЕЦК. Іалама газ кхаьчай тахан Донецки обла-сте Артемовски района Ки-рова цІерагІчен «Правда» яхачен колхозий къахьегам-хой цІеношка. Из трубопро-вод болх бе йоалалийтарца чакхъьанай ухазарча юр-ташка йовхал телача систе-мана ль централизаци. Бр-ригаш а лаьрхІача укх пяти-летке гез чуюлларгья Дон-басса юрташка бахача на-ха 30 эзар квартире.

(ТАСС).

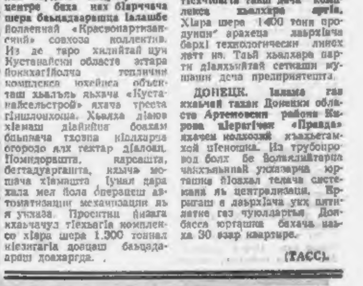

ОНДАЙОАЛАШ ЛАТТ ЗАВОД

МОСКВА. Октябрьски Революце ордена Къахьега-ма ЦІеча Байракха ордена лелаеча Ленински комсомо-ла цІерагІча московски ав-томобильни заводо шийй био-графи эгтара хьалхарча пя-тилетке дІайолальй. 1930 шера 6 ноябре Москве болх бе йоласлар цу хана кхыча заводашка хьеш кхи-нача кийчача оатхалехи ма-жехи автомашинаш вІа-шагІъехкаш хинна автосбо-рочни завод.

1939 шера март бетта ре-пени тІаийдар хІара шера 50 эзар машин арахецаргйо-ла малолитражни автомоби-лий завод хьалъяра хьакъе-хьа. Цу шерре а «КИМ цІе-рагІа московски автозавод» аьнна цІи тиллар предприя-тех. Реконструкци яьчул тІехьагІа «КИМ-10» яха эг-гара хьалхара советски ма-лолитражкаш арахеца йола-елар из. ТІом чакхбаьнна-чул тІехьагІа кхоалагІа эр-гальлар предприяте. 1947 шера араьйлар «Москвичех» эггара хьалхарьяр — «Моск-вич-400». ХІанз цу автомо-билий дезалара я 80 сарг-

га тайп-тайпара моделаши модификацеши.

Ленински комсомола цІе-рагІа автомобильни завод — легковой автомобилаш арахе-ца йоккха предприяте.

Автозаводцаша шерагара шерага хаддаза терко ю продукце дикал лаьхьъяра. «Москвичаш» чІоагІен те-шамен йий хьожаш. баь тох-хам морг я бе-беча шерашка хулаш йола дунен халкъаш-та юкъера Іалаьмате хала автораллеш.

ХІанз цхьаькха реконст-рукци еш латт заводе легко-вой машиний хІанзарчар тайпара чІоагІа автомати-зированни гибки производст-во хьаяра. Хьалъеш латт завода керда корпусаш, вІашагІъехкаши нареерзае-шн я керда оборудова-ни. Хургйолча машиний мо-делаш кийчъеш ба инжене-раш-конструктораши дизай-нераши. ХІанзле а арахеца кийчъеш я «Москвич-2141» яха модель.

СУРТА ТІА: автосборочни производства цхьан участие.

А. ШОГИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

Ханнахьа новкъостал даьдаларе

ХЬАЖКІАШ ЧУЭЦАРА ИШТТА ТІЕХЬАЮСАРГЬЯЦАР НАЗРАНОВСКИ РАЙОН

Укх шера 700 гектара тІа ялата лаьрхІа хьажкІаш хьалкхеьй Назрановски района «Экажевский» совхо-за механизатораша.

Дйн бийсеи ца къовсаш, хулаш йола хало а дага ца йоагІаш балхаш даьд Бар-кинхоев Висита, Нальгиев Османа, Гайтов Татархана кулгалдеш йолча звеноша. Дика хьалхеьй цар из культура укх шера. Плана-гІа яха йоагІерел дукха дукхагІа хул хІара гектара тІара хьайоахараш. Совхоз таро йолаш я пачхьал-кхенна хьажкІаш дІаялара план дикка тІехкхоачашъе а фуна лаьрхІа шоашта мел эша уж дІаоттае а.

Со цига хиннача дийнахьа (из дар 29 октябре) чуйнца хьажкІаш 200 гектара тІара яраш мара яцар. Совхоза специалисташа яхачох 46,4 процентага дІанхоачаш тІоа-дал йоаллар хьажкІех. Из бахьан долаш ма боха ялат чуэцаш йолча «Нива» яхача

комбайний болх бе вІаш-тІехьдалацар.

Іаьли-Юрта хьалтІанхача-лехьа аьрда оагІорахьарча кхай тІара хьажкІаш хьо-кхаш йоаллар «Херсонец-200» яхарех кхо комбайн. Цхьаккха тайпара бехк бокх-кхилга йоацаш цІенеи сихеи бора болх уж лехкаш болча комбайнераша Гиреев Мак-шарипа, Гагиев Мальмадса-ле, Евлоев Ахьмада. Юкъе-ра лаьрхІача дийнахьа царех хІаране 7,5 гектара тІара хьажкІаш чуэцар, нормагІа чуэца йоагІараш 5 гектар йо-лаш. Цар иштта къахьеге а юхейиса 500 гектара тІара хьажкІаш шоай ханнахьа чу-йица яха низ дІа ца кхоа-чилга гуш дар. Цул совгІа, каст-каста ІотІаделхача до-гІаша а чІоагІа духьале йо-ра болх лертІа дІа ца бо-хийташ. Совхоза механиза-тораш халача хьале нийсбен-нилга кхетаде хала дацар.

— ХІанзчул тІехьагІа гектара сиха чуэца езаш ду-кха хьажкІаш ма йий шун, фу де лерхІ оаш? — аз шийт-га хьаьттача, кхай тІа хинна-

че совхоза директора Галаев Яхьъяс аьлар:

— «Маяк» яхача совхоза хьажкІаш чуэца новкъостала яхийтача «Херсонец-200» яха массехк комбайн лоама. 31 октябре, тха совхоза хьаж-кІаш чуэца йоагІаргья аьнад сога района кулгалхоша. ТІаккха сихагІа дІагІоргба тха болх. Массехк дй даьча «Нивашца» хьанха а ме-гаргйолаш хургья хьаж-кІаш...

Доккхача кхай тІа гІолла дІа-юха хьажарах Іоехка ул-лаш а комбайнаша хьа ца йоаккхаш а йиса а цхьа хьажкІа яцар біаргагуш. Цул совгІа, хьажкІашта юкъе тІадоала сух а дацар кхай тІа. Совхоза директора тІахьожам лоаттабора хьу-къам чуйнца даьннача кхай тІара доакъарах цхьаккха хІама юхе ца дитара. Ком-байнаша ялат чуйнца мукъа-даьннача кхай тІара МТЗ яхача тракторах йоалача граблеца доакъар хьагулдеш лелар Нальгиев Осман. Цо хьагулдаь доакъар а ком-байнаша хьажа хьажкІаш а

дІахухьаш шоай балха нор-маш тІехкхоачашъеш къа-хьегаш бар трактористаш Бацаев Башир, Евлоев Умат-гири, Аушев Ювсап, Евлоев Хьамзат, Албогачиев Іийса, кхьбараш.

— Дукха къахьега а ца дезаш хІара гектара тІара кхо тонн гарга дина мошал доакъар гулду оаха, — йоах Галаева.

ДІахо йодача хана рес-публика дерригача юрта боа-хамаша пайда эца а боа-гІаш бокха лоархІам болаш гІулакх да цига дІадолалдьар. Цо таро хулайт совхозо Іа-лаппдьачул совгІа дукха ду-кхагІа доакъар хилийта.

Из балха сурт біарга а дайна цІаваьаар со цу дий-нахьа. Доа тайша вар хьаж-кІаш сиха чуйнца йоахаргча ларах.

...Ши кІира даьннад со цига хиначул тІехьагІа. 13 ноябрь хьатІаотташ еррига чуйнца хьажкІаш 370 гекта-ра тІара ярш мара яц. Лоаца аьлча, ах бетта чу-ийцай 170 гектара тІара ярш. Фуд цун бахьан? Сов-хоза директора сатувсаш

хинна комбайнаш... хьанхаь-чаац. Керттерча агронома Мартазанов Мухьмада яха-чох, 10 ноябре совхоз-техни-кумера ена а юрта боахама министерствас яйта а «Хер-сонец-200» яха йиъ комбайн я хІанз совхоза шоай кхаь комбайнаца цхьана болх беш. Царел совгІа «Нива» яха йиъ комбайн йоалл Гай-тов Татархана звенос 200 гектара тІа хьалкхеь хьаж-кІаш чуэцаш.

— Ше дийнахьа чуйнца даргда тхо юхейиса 330 гектара тІара ярш, — йоах керттерча агронома.

Юха а юкъ-юкъе лоа а делхаш, догІаш делха дола-деннад. Агронома иштта яхе а, хьажкІаш лай кІаьа яха мегаш да гІулакх. Малав цу гІулакха бехке вар? Вай рес-публикера техника тоьаш яцар-тьогІ цу совхоза а «40 лет Октября» яхача, «Назра-новский» совхозий ярш а шоай ханнахьа тІехьа ца йоалийташ, чуйнца яха.

— Мел эша техника а ме-ханизатораш а болаш ба, — йоах Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министра хьал-

харча заместителя У. Льянова, — Цхьабакъда, Назра-новски района кулгалхоша тхоай совхозий низашца хан-нахьа чуйнца йоахаргья оаха хьажкІаш аларах ца деш дикка тІехьадаьлар хьалхе а де доагІаш хиана новкъос-тал.

Района кулгалхоша дол-ахала санна иштта аьнада-ле а шоаа гІулакх дизза чакхдаьккха лезар йоккха балха опыт йолаш болча цу министерства специалиста-ша. Царна дика хоши да Назрановски районе хьаж-кІаш кхыча моттигашкарчул дукха тІехьагІа кхачилга. Долче, уж чуэцилга а няьха санна тІехьадовлилга. ХІа-на аьлча, хаоттам а хул шийх вогІа йола «оамалаш» гуча-йоахаш: каст-каста догІаш а цхьайолча хана, хІанз сан-на, лоа а делх...

Доккха зе хул района а боахама а ханнахьа культу-раш чуйнца ца яхарах. Ду-кха хьажкІаш яйна ца Іеш, тІехьадувл гураха де дезаш дола кхы тайпа балхаш, шийх ханнахьа тоае дІаоттаяц тех-ника, дукхха дукхагІа хул хьувкъамга дІадодар.

Цу тайпара хІама кургда-цар нарте Назрановски рай-комо, РАПО-с, юрта боаха-ма министерства цу дерри-не ханнахьа уйла яьлаpe.

С. АУШЕВ.

МИШТА КХОАЧАЩДУ ДЕКХАРАШ

ХЬАЛХАРЧА ПЛАНЕ—БОЛХ

Дукха ха йоаццаш производственно - товарни конторе болхлоша «Нефтяник» яхача дукхатиражни газетага гIолла Н. Анисимова цIерагIча завода коллективага чIоаггIа дийхар, алкилбензин, Б-91/115 марках долча бензина керттерча компонентех цаI, доаттадара гIулакх тоаделга. Цу тIа яхачох, 1984 шера ийс бетта план дукха хIама ца эшаш 40 процент дIакхоачаш ца еш йисай анисимовций коллектив. ГуччахьарчА шоьлос хьалхадаьккхача адресагIа даха хилар тхо дукха ха йоаццаш.

Алкилбензин шоллагIча цеха 25-1, 25-2 яхача установкашка доаккх. Къахьегама овсарле лакхье, продукци хьалгга дIадодар лохде, бийдал, реагенташ, энергоресурсаш кхос аьнна доккхагIдола социалистически декхараш тIайийладар технологашa шу долалуш. Геттара кIезига ха йисай шу чакхдала, хIаьта цеха болхлошта карагIдаьннараш вIалла саталеш дац. Коллективо белгалдаь хиина мулаш шоаш долча тайпара кхьхата тIа дисар. ХIаьта 25-1 установне дика гIулакх даьрхIар бIаргаш лазадоаха кхьхат бIаргагучара дIадоаккхилгах...

ГIулакхаш малагIча хьал чIа да хара кховчам ба 25-2 установка операторех туллаш бIарг техача. Дукха автоматически прибораш вIашгIехьа йоаццаш яр, цхьакраш тIа картограммаш яцар. Вешта, болхлошта шоашта дIабIарахьезача а сахкувргдолаш дар цар гIулакхаш хIанз да веалургволаш доацилтах.

— ГIадваха хIама дац, бакъдар аьлча, — гIулакхий хьакъехьа даьча хеттара жоп делар вокхагIволча оператора Александр Алексеевич Германова. — Тоьал дукха машинаш оборудованиш е вIашгIехьа йоацаш я, е тур техача санна вIашагIъекха я. Хаддаьна йохаши каглуши хилча, производственни хьонхамаш толхадаь ца Iеш, навха нерваш а толхаю. ХIамина пайдена яц тха холодильни блок. Каст-каста йохаш хилар бахьан долаш цхьан аьлначи компрессор тIа бу оаха шиъне тIа бе безаш бола болх. ИIайхача хана «астагIа лелх» юха гобоахийташ хий тела система. Вентиляторий вIашгIехьа ца хилар бахьан долаш боарамал массехк градус лакхагIа кул хин температура. Воча хьал тIа я алкильни пари. Лоаццa аьлча, дас санна, деш доал дац производствана. Уж деррига хIамаш бахьан долаш, бакъдар ала деза-их, оаха оахош а безам боацаш бу болх.

— Цхьан хана вар тха виза вола да, — къамаьла юкъевоагIа оператор Николай Алексеевич Захарцев,— Александр Иванович Деттев вар из. ХIара Iурра-Iурра, ялх сахьат даьлча, массе мотте хьожаш чакхвоалар, мел зIамига дале а теркалдора хIама, мело вьчугара цIенхаштта жоп дехар, вIашгIехьа доацар дIадаккха новкъостал дора. Балхах, нахах дог лазар цу сага. ХIаьта хIанз миштад: хьа а баьхис, ср-ер вIашгIехьа дац, аьле дIаболх. Запасной оатхалаш лаха новкъостал дац, эшар тIада безам бац е вIашгIехьа далац.

Шоашта новкъа хеташ дола дукха хIамаш кхы а дийцар болхлоша — кадраш, цу даьхье инженерно-техническии враш а, каст-каста хувцалуш хилара, балхашта механиваци кIезига яь хиларах, иштта кхы дIахо. Мел дийцар IотIа ца а кадеш, цхьа вывод с мегаргъя: цеха эшарий йоакхо еш ца хиларах сагордеш ба болхлой.

Установнайн цехен кулгалхой шоай бахьанаш да алкилбензин даккхара гIулакх воча хьал тIа хилара. Из да бийдалца кхоачам болаш Iалаш ца бар. Белгтала бакъ долаш да, производство эшаранна — бутанбуталенози фракцеца (ББФ) — Iалашъаъц Н. Анисимова цIерагIча завода каталически крекинген В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ термокрекинген установкаша. Цар а иштта шоай халонаш я. Цхьабакъда, чурча кхоачамашта лерттIа уйла тIаяхийтача, уж оарцагIдаьхача, шеко йоацаш, товлургдар гIулакхаш.

Производственни кхоачамбоацараш теркал ца деш хилар хьахьоккх укх тайпарча масало. Кхо кIира гаргга ха яьнна рибойлер чу Iы чуйоддача меттера прокладка хоадаяь дIаухе. Iы со цае хола дац аьнна хеталу: керда прокладка дIайолла мара езац. Цунах хIама хилац, цхьаккха а вап из леш, хIаьта из бахьан долаш сахьата 6 тонн гаргга Iы дIайода турба чура. Цул тIехьагIа фу къамаьл хургда кхом бара хьакъехьа.

Алкилаце капитальни ремонт ца хула а дукха ха я. Е эзаш хургьац из? Нагахьа сана из е эзаш елара, хIара денна хIана кеглац аьнна оатхалаш каглургьар хьашт долча установкера. Предприяте керттерча инженера заместитела Иван Петрович Кирсанова белгал ма даккхара, да доацаш йисай алкилаце установкеш. Цун бахьанаш лакхе вай дийца ма дийцарий.

Е къамаьл кийчдеча хана 25-1 установка сеца латтар. Цхьабакъда, тIехьагIа цун начальника Сергей Борисовичи Побемова баьча хоамах, хIанз болх бе йолаеннай из. Дукха бергбий соне я хац!

З. АЮВОВ.

Барт-цхьоагIо йолаш, дукхача къамех болча нахах латташ я IУ. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода коллектив. Эшаш дола гIо-новкъостал шоайла дIа-хьа деш, хьинар кхо ца деш, предприяте болхлоша къахьегар бахьан долаш даим шоаьта хьалхашка латта декхараш тIехкхоачалдеш хьабоагIа уж. Коллективе белгалъаьнна дика къахьегаш я Берлдло Любовь Васильевна керте латташ йола сборочни бригада. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 115—120 процент кхоачаш ца еш.

СУРТА ТIА: бригадир Л. Берлало.

И. ИЛИЕВА сурт.

Деррига а наьха духьа

«Чечингавтотранс» территориальни объединенена чуйоагIача пассажирски автотранспорта Грозненски производствени объединене куагалхоша, общественни организацеша къаьстта дика вIашгIехьъяьккхай предприятерча болхлошта киъера социалистически яхь. «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдинен хьадер дукхагIеи хилийта!», «ТIехьавусаш цхьаьнкха а воацаш болх бе», «Лакха культура йолаш гIулакх де» яхача девизех яхье баьшаб укхазара беррига водителаш. Иштта яхь кхетамица вIаштIехьъяккхар керттера резерв а хиина дIаьттай укхаза къахьегама овсарле лакхъяра. «ТIехьаюсаш бригадаш, водителаш, ремонтни болхлой боацаш къахьегаргда» яха дика гIулакх дIа а доладаь, хьинар кхо ца деш къахьегаш я Э. М. Наврузов, Х. М. Тарзаев, М. М. Арсаманов, Р. Т. Хайпутдинов, А. А. Желяков, М. Р. Мусаев, М. И. Гажаев керте латтача бригадай коллективаш.

Цу бригадай водителаша укх тIеххьарча шерашка вахчахьаьлихен цIая кхоачашъеча тIехдина производствени хьокхамаш доах. Шоайда теташ а балха тIа эшаш дола гIо-новкъостал а деш болча цар тIа-тIа лакхъю къахьегама эффективность.

Укх тIеххьарча хана предприяте общественни организацеша чIоагIа йоакхо еш гIулакх да яхье баьннараша даькха къахьегама толамаш хан-хаькахьа довзийталга. Балха тIа доакхий толамаш даьхарашта хетаьь каст-каста укхаза арахец «Молния» яха листок, плакаташ.

Шерра кьраай предприяте «коммунистически къахьегама ударник» яха сийлен цIи яьнкара тIехьара яхь. ХIана укх сахьате цу объединене ва 290 гаргга коммунистически къахьегама ударниш. Уж ба хьинаре къа а хьегаш, даим социалистически яхье хьалха латташ бола болхлой.

Объединене коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе диза дакъа лоац рационализаторашa а. Цар кийча а еш, балха юкъекхуат къахьегама овсарле лакхъяра, автомобильни транспортах дикагIа пайда эцара тIаерзаль йола предложенеш. Дукхьал дIададахача шера цар еннача 32 рационализаторски предложене 35 эзар сом пайда бир патIахьалихенна. Укх шера кхы а дукхагIа я тийна рационализаторски предложенеш цар патIахьалихенна бахь пайден.

Дика болх барах шоай декхараш дика кхоачашдаь бьннаргаш жерхIац предприяте болхлоша, инженерно - технически болхлоша. Цар даим къовсам доаттабу пассажирашта деча гIулакха культура лакха лоатталра. Предприяте кийча а я юкъейолаяьй таксоматорашна цах дIа-юха кхуалар дегIадоаладарал цаха гIулакх дара культура лакхъярап тIаерзаль перспективни план. Укх тIеххьарча хана вIашагIа а елла болх бе йолаялийтай таксешта заказаш деш йола кхо пункт, таксеш сецаш йола 25 моттиг.

Укх тIеххьарча шерашка водителий, инженерно - техническии балхахой болх аттача баккхара тIаберзабаь духа болх баьб объединене. ВIашагIа а ехка Iалашъяьй кердача оборудованеца КПП-на хьаьрхIа йола диагностика цосташ, сушильни камераш дIаоттаьй маляриш цехе, микроавтобусашта ремонт яра шоллагIча технически гIулакх деча зоне дIаоттаьй М-133 яха подъемникаш, легкови автомобилашта технически гIулакх деча зале дIаоттаьй механизированни конвейер. Легкови автомашинаш РАФ-ни юларгйолаш механизированни мойкаш кийчъяьй, ремонтни цехаш болх бе йолайилийтай. Уж а кхы а балхаш дарах укх тIеххьарча хана дикка тоаденнад объединене коллектива производствени хьокхамаш.

Цхьабакъда, объединене коллектива балха тIа карагIдийннараш дукха дика хIамаш дале а цар балха тIа кийслу цIенхаштаре кхоачамбоацараш. Къахьегамен производственни дисциплина, финансови бокъонаш телхаеш, маршрутни таксеш рейса тIара юьлаш, пассажирашкара водителаша доатIачул совгIа ахча доахаш е шоай клиенташца уж оаша болаш моттигаш нийслу. Уж санна болча водителашкара доатгIаш дар хьа а дехаш, царна бе боагIаш бола бехк бу объединене кулгалхоша, общественни организацеша.

Д. САЗОНОВА,
«Чечингавтотранс» территориальни объединене отдела йоккхагIйола инженер.

Болхлочун уйлаш

ТОЛАМАШ ДИКАГIА ХУРГДАР

КХАЧАН программа кхочашъеча ма хулла доккхагIа дакъа юкъедаьхьа гIертаа хьабоагIа тха колхоза кхаш леладерши. Пачхьалкхенга даьт доккара шерарча пятилетке план дикъ шера кхоачашьйй цар.

Боранте хилар кхаш леладерашта яр шу. ХIанз оаха доккхаш дола дает-тIайоагIача пятилеткe шоллагIа шере четагIа доххаш да.

Уж толамаш доахача доккха дакъа юкъеккуть хьежкIаш леладерша. Укх пятилетке цхьа шу дIадахийтадац цар из культура кхевра кIезигагIа яле а цаI-ас-тонн цо еш. Геттара дика хьувкъайар уж укх шера а. ХIара гектаре тIара 50 центнер гаргга фуалъкха хьежкIаш чъхай.

Фу дIаде лаьтта кийдаьчула юртбоахама культура дIаийлачули тIехьагIа, из болх мел дика чакхбаьккхаб комисси хьом. Цунна юкъабоагIа хьежкIаш лелаеча звенона кулгалдаш вола Какаев Камилу, со, механизатораш Ибрагимов Донги, Азнигов Сулейман, Элжанов Яха, Дадаев Адам.

Иштта тIахьожам ца лоаттабеча йиш а яц. ХIана аьлча, кхоачам болаш говзал йоацаш волча механизатора гIалатах нийсдолийташ моттигаш а хул. ХIаьта шиъ хаьнахьа дIа ца даьхача тIехьагIа хьувкъама Iатхь уж.

Хьувкъам ансамбеккхара дукха новкъостал ду колхозе агрономически службо. Цо оттадьеча агротехнически мертешa хьежка хуьц хIара шера ла бола хлет, хьежкIаш, бьцадаярш, кхы тайпа культураш дIаера хьакъеостелаш лаьтта.

ХIара шера фермашка Iоха 20—25 эзар тонн органически удобренеш. Цхьан гектаре тIа эшача боарамагIа 45—50 тонн кхоачийташ тоссаш хилча из тоь 450—500 гектар хьожъяра. ХIаьта тха боахаме оалаш 2600 гектар лаьтта да. Иззал из цхьан шера органически удобренешца хьъндаре тха низ дIакхоачаргбацар бизам хилча а. Бакъдар аьлча, е эшаш а дац. Цу гIулакхага кьежжа хIара шера аргIанара нийсьа гектар лаьтта хььндеш болх бу механизатораша. ХIаьта юкхьанца органически удобренеш тесса лаьтта, из юха а кьаьндаре аргIа нин шу даьлча хьатIекхоеч. Тха кхай свообоаротешка хаенача, цу гIулакхо цхьаькха новкъарле яц лерттIа хьувкъам кхебара. ХIана аьлча, керда органически удобренеш тайсача кхоцина оаха дIаюа хIара шера уж удобренеш къаьстта эшаш йоза хьаькIаш, цхьаца баьцадерш.

Естественни хьисапе а кхьнду оаха лаьтте органически удобренешца. Масала, дукхагIа шерашка тIаэхье баьцаш хиначе лаьтте хIара гектаре тIа 20 тоннага кхочий органически удобренеш Iоа шера, хIаьта соя хиначе — 25 тонн совгIа.

Хаккъе тIахьожамхой комиссен совгIа, кхаьше дича белхашта хадданзе тIахьожам лоаттабу агрономически службо а. Балха тIа механизатора гIалат далийтача из цуи четагIа дIадоаккхийт. ГIулакх иштта вIаштIехьдаккхаро чIоагIъю къахьегама дисциплина, лакхбу хIара сага ше хьадечох бола бехктохам. ХIанз подрядни хьисапе болх белга вIаштIехьдаьккхуй тIехьагIа, кхокъара балхаш деш гIалаташ нагахьа мара нийсденйтац механизатораша. ХIаьта тха звенос тIехдика кхоачашдир укх шера хьежкIаш кхеоц даь кхашкаре деррига а балхаш. Тамаш а яц. Коллективни подрядагIа болх беш хIараннека хоара шоаш эцаргдола алапи шукхъеш тийша хургдолга. ЛоархIаме дар хьежкIаш кхеарга дIададар ме хулла лоттдар а. Из кхета а деш, болх сиха бе гIертарал совгIа, из теш хама бара йоакхо йора хадданза. Хан-га хье заха дайнадац.

ТХА звено пхи сог ва. БIаь гектаре тIе лелайир оаха укх шера хьежкIаш. КхоалагIа шу да звенос болх бу. ХIара механизаторо дика Iомаьй цу технологе хьайленаш. Хевш да мега, миштa малагIа болх ба бэза. Цудухьа хIара шера лаккхуш ба звенайий кьувкъам.

МаллагIа культура дика хьувкъаера шиъ хьаьнаьлам мел заьм хий дилар мел лоархIаме да дуццa эшаш а дац. Из гIулакх белгалдоаккхаш, хий дехка лаьтташ шердера вай махка юртбоахама къахьегамхой тиркам тIабохийташ дар укх шера КПСС ЦК октябрьски Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхерча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос даь къамаьл а. Цо дийцар дегтIара къовбал а деш, хий дилара болх кхы а тоабара низ дIацхоачар дергда колхоза кхаш леладерашe дIахо йодана хана.

Тха звене хий дуллаш Эльжиева Макка яр укх шера. Ханаже из болх бе шиъна керагIдаргдоацилга кхетадича, звеноцаоа механизатораш оарцагIбоахар цо. Из болх толамагIа йолча агротехнически зана чакхбоаккхилга цуна санна ерригача звенона эшаш дола хIама долга кхета а деш, ревза болаш тIа дора цар, цхьайолча хана бийсен а. Тха коллективе иштта барт хиларо а новкъостал ду хIара шера хьежкIаш дика кьувкъае.

ПадоагIача шера хIара гектаре тIара бIаь центнер фуальха хьежкIаш чуэ декхар оттадьд шоашта хьалхашка тха боахама кхаш леладераша. ЛоархIар чакхдакхха низ дIакхоачаргхилараx тешъ со.

Цхьабакъда, тха бехк боацаш нийсдоаче кхоачамбоацараш чIоагIа новкъарло а мет дагальцар кхоачашдера. Кхошкара балхаш шиъ хаьнахьа агротехнически лакхача боарамех чакхдахаре техника тешаме кийчъяь хилар геттаса лоархIаме да. Цхьабакъда, из гIулакх лерттIа кхоачашде йиш йолаш дац тхо. Яц механически мастерски. Из бахьан долаш тракторош Сунженски «Сельхозтехникега» дIахьо оаш. ХIаьта цига геттара во тоаш уж. Цу организаце тоаьь хьацIайолалыча цхьайолче тракторий двигателаш шера массехзза хувца дезаш хул. Цудухьа цар тIа болх беча механизатораша, шоай бехк а боацаш, кIезига алапеш ийду, долче, геттара реьзе а хилац. КIорда а дай цхьабараш колхозера дIа а ух. Тракторош лерттIа тоаеш йоацандаь кхы а доккхагIа за хул колхоза. Цхьа-дале, дийза дус кхашкара дукха бахкаш, шоалагIа-дале, тоабе дIабеннача денга толаш 720 сом дала дезаш а хул. Лоацца аьлча, техника тоаяра лерттIа хьалаш вIаштIехьдахара новкъостал эш колхоза.

Чудаьха ялат кхы а елсамдаккха тарошаш я колхозе. Масала, укх шера тха звенос хьежкIаш кхевьча бIаь гектаре кIезигагIа дале а 6—7 гектар лаьтта кхай йисте а юкъе гIоппа а долхача наькъаша дIалоацар. ХIаьта царех 5 гектар гаргга дIалоаца наькъац, сога хаьттача, эшаш а дац. Цу лаьтта тIара бIаь-бIаь центнер хьежкIаш чуийцача кхы а 50 тонн хургьяр. Иззамо тарошаш я кхыча звеношка а бригадашка а, кIаьта дикка хьежача дукхана кхача боахамашка а корайоагIаргья. Царех пайда эцаро Кхачан программа кхочашъеча доккхагIа дакъа юкъедаьха йиш хулийтаргья.

ХIаьта техника тоаяра хьалаш а тоадора, йолча тарошех кхы а дикагIа пайда эцаре тха колхозаой къахьегама хьокхамаш дукха дикагIа хургдар.

А. ЭЛЬЖИЕВ,
Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза хьежкIаш кхоеча звено звеньевой.

Дика хьувкъальй укх шера Гудермесски района «Терек» совхозе шекара свеклаш. Коллективни подрядагIа болх беча Хауева Хьавас кулгалдеча звенос хIара гектаре тIара 350 центнер чуэц, план 204 центнер йолаш.

Из толам ши-шегIа хьахиина бац. Цунга кхачалехьа лаьтта кийчдеш, шекара свеклаш дIаюеш, ахкаарча дIайхача деношка овсар деш, хьувкъам чуэцаш дукха халонаш лайра звенос. Шекара свеклаш дика хьувкъае новкъостал дир подрядни хьисапе къахьегаш вIаштIехьбеккхаро а.

СУРТА ТIА: звено кулгалхо Хауева Хьава.

В. ЭСАУЛОВА
тексти сурти.

Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза кхашкара балхаш чакхдаьннад. ХIанз боахама отделенешка, бригадашка, звеньяшка шера баьча балха итогаш еш ба комсаш лелаераш.

Карарча шера дика хьокхамаш а доахаш къахьийгад П. Н. Гандалоевай комсомольско - кагирхой бригадо. Къаьстта белгалъяьккха йоагIа депутата Н. Ю. Гарданова бригада. Цун толамаш боахаме эггара декхагIа да. Бригадо шийна тIачIоагIъяьча 7 гектара тIара 42 тонн комсаш чуийцай.

...Дукха ха п Насе шиъ вахар комсаш лелаярца дийза. Тахан санна дагалоагIа цунна вахас — Чапанова Iейнас комсаш дIайийнача кхай тIа йоккарешца Лидайцея Хьавайцея ше балха йига ди. М. Горьке цIерагIча совхозо комсаш лелае йолаь хьалхара шу дар из. Мах бола ца

ДИКАЧА НАХАХ

АЬТТУВ БАЛБА ХЬА!

культура мишта лелае еза хоаш бола нах кIезига бар боахаме. Болх а беш, Iомалора комсашта Iунал де. Нана а цун кхонкхе йиIиг а кулгаш вIашка ца дохкаш къахьегаш бар. Хьалхарча шера цар чуийца хьувкъам кхьчар кхебаьчул тIех бар.

Цхьа шу даьлча Насн ше а Iомаелар комсашта Iунал де. ТIехь-тIехьагIа лаккхлуш говзал а хьаIайра. Йиlиг 10 класс яьккха йоалача хана ше лелаеча культура «овмил» дика йовзаш яр.

Белгтала я Насе кулгалдеча бригадо лелаю участок. Оасар доацаш, цIена, куаг техка я хIара кIотарг. Шиъ халханнахьа чакхйоах еррига а агротехнически мероприятеш. Цунга хьежжа ба чуэца хьувкъам а — хIара гектаре тIара 60 центнер.

Къоначa йоIо производственни декхараш дика кхоачашдеш санна, хьинаре дакъа лоац юрта а района а общественни вахаре. Насн халкъа депутатий Малгобекски городской Совета депутат я. Цул совгIа, бригада группкомсорг я из. Комсомольцаша шоай делегат а я, ноябрь бетта хургйолча районни комсомольски конференце делегатальа хержай Наси.

Шиъ хьинарца, низ а ца кхобеш лаьккха сиъ да на. Комсомольски собранешка, нах вIашагIкхийттача къайлакхахьац цо балха тIа дола кхоачамбоацараш. Иштта къайле йоацаш дуьц шийгара новкъостащкара даьнлача гIалатех, хIараннегара доагIар хьадех.

Гарданова каст-каста хул кагирхошта юкъе, клубе, библиотеке, школе. Цунтара, цул нешашкара масал эц юртарча кагирхоша, реьза а болаш бус уж шоай совхозе болх бе. ХIаьта Наси йолча йиьлагIча отделене болх бечарна юкъе дукхагIбараш кагирхой а ба.

Нийсача наькъа тIа я Н. Гарданова. Къина яле а цунна дукха хIана карагIдаьннад. ХIаьта а комсий лакха хьувкъам кхебара хIанз а тоъаш болаш хетац цунна шиъ говзал. Цудухьа из кийчлуш я тIадоагIача шера юртбоахама институте деша отта. Цо лаьрхIад комсаш лелаю агроном хила.

Г. ГИРИХАНОВ.

ЧАХКИЕВ Капитон

МОАКХАЗА ЛОАМАШ

(ДIаладоала. Доладур газета 135, 136 номераш тIа).

III.

Да сайрангахьа ластилга хойташ, йIайха кхьлха зIанараш гучаювлар нийлхлуш йоагIача кIайча моркашта юкъе, сайрангахьа ме ласт саднкъан вIайхагIен хетар.

Бовнхийча нахах-хьашех нагтахьа саг мара ца вусаш, кьонахий дукхагIа бараш цIанхебар. Нийсбейна кьонахий, кагийча вахаца а боккхийчарца а тарлуш бараш юхе бисабар.

ГIулакх деча кагийча нахах массехк саг коа юкъе а ваьнна, ловзар де моттиг кийчъе эттар.

Массехк минут ялале боккха го баь цхьаъ оагIорахьа маIанах а Iохайшар, царца духьала вокха оагIорахьа мехкарий а дIааьттар. КIантaша мехкарашка моаршал а хаьтта, вIаши хаттараш доладеннача хана, дай юкхе дIаэтта, шиъ йошкха гIадж тIаьнкIала а йоаллаш, че кулг а дахийта, шиъ гирз даьннача оагIона мIараш хьекхаш латта Iаддарзкъа бIарга а вайна, цхьанне цIогIа техар, бегаш беш:

— Жи, Iаддарзкъа хьа юкъе а ваьккхе, дIадоладалийтал ер!

Из аьнначоа пхьарч увш ле волавенна Iаддарзкъа се ца ца воалаш тоьал ха яьлар. БIеха мотт бувцаш, серда а сердаш, лехар Iаддарзкъас ше футтара ву саг. Бакъда, массава а, кхьметтел мехкарий а белаш мара, кхы цо дегабуам баь белгала вакхха бехке вар коравоагIаш вацар. Бакъдар аьлча, цу минута меттахьа хьайначоа, бехке воханда шийх къехкарг лаьрхIа, гIадж етта оттаргвар из. Лийна, лийна, шийга юхайнстхулаш саг а ца хеза, сагийна шиъ мIараш хьаикхе дIаэттар Iаддарзкъа.

ЦIаьхха оаз а яьнна, болабелар пандар. Са айдеш ека яьлар халхара йиш.

— Йолле! — аьнна, цIогIа техар уралаттача кIантех цхьанне.

Гонна юкъе аьрда оагIорахьа дIайолаелар пандар лакха йоI. Доладелар детта тIоараш. Цунна тIеххьа волавелар «йолле», яхаш, цIогIа дийтта зIамига саг.

Хьалхашта ловзар дIадоладеш дола фусамдаьй тайпа лоаца халхар а даь, дIадаьнна шоай моттигашка дIааьттар йоIи зIамига саги. Ловзар бокъонца доладелар, кIантий тхьамада хьалха а воаккхаш.

* * *

Шоаш латтача метте, кIаьдбенна кога тIара когатIа дозал дахийта а, бIарга хоадаллал дегI хаьрца оагIора даьккха а шоай дегIамех гIалат ца доаккхийташ, тувлабелча мо латтача мехкарашца саго цв зуаш а теркала ца еш а цхьан мугIарах дIаотта а иштта ,дIаьнна дIаяха а бокъо йолаш ха яр Дугурхана. Кхийнача йиIийгара дIаго деза гIулакх шийгара дIадеха а, нагахьа дIагойта ка ца йоалаш йисача, шийна бехк билла саг воццаше а кхийнача мехкарий оамалаш зуш а шийгара царех дIатарье гIерташ а яр из. ЧIоагIа дагадоалар цунна шиъ доаца кIайча е сиглен бос болча даьре чокхи, цу массе болча хехкарий мо дIаьха коареш а дедаш, наькъа тIа дотув а доалдаш, дото тIехкар а долаш. ХIаьта шиъ хаварча йиIигий нагтахьа мара из ца хиларах а, пхьа бIаьхий хьал долча наьха мехка[illegible] мара из ца хиларах а уйла а йийя, сателора цо шиъ.

Мехкарий мутI кхоачалучча тIехьа дIааттар Дугурхан. Цунна чIоагIа сакъердам хулар йоIон зIамигача сагoш деча халхарах. ХIана ловзар дикка тоаденнача хана халхар дечa шин халхархочоа йоIаи зIамигача сагал бIарахьежаш, сакъердам хинна, ше а халха ялал дог гIоздаьнна са айдена латтар из. Шиъ халхарца тамашийна хоза тоеш, вийдаьча кулгий коараш фена мело лоаладеш тайжа йодар йоI. Нер хоьдена хьежача кхокхо мо корта кIезагна оагIора а билла. Шиъ дIайха, ловмаш цIий лелача къонача маьжений низ а кадайлал а кIа ца хецаш, юха деттаьш. «бартах мара бола», яхаш, кхокхавна тIехьа даьнна, айдаь низ бола ткъамаш а долаш, дода лаьча мо, водар зIамига саг йоIа уллув пхьа гIа тIехьа а волаш. «Хьайна товчча гIо, бакъда, со тIехьара-м дарг дац хьона», яхаш дода лавча. Кхокхо го боахк шиъ сихача тайжача боларца. ШоллагIча гозах ахангахьа кхоачч. Лаьчо, ткъам дукъала а тассе, никъ бехк цуна. Кхокха тIехбале хьожк, лаьчо духьала а даьле никъ дIалоаш. Кхокха латтача ах го а баьнкхе, юхабера. «ТIехьашкахь а бац хьона никъ», аьле, цига а лаьча духьалъяхх. Латтача халхар цу кхокхо, лаьчо пхьаннахьа а никъ ца душ. Кхокха курра корта я айбийя бIарахьож лаьчана. «НизагIа массе а са никъ бийхкелга шиъ ер». Йоах цIаьхха цу кхьа майра хьежача цун бIаргаша. «Болле, болле, сона дезац хьоцара эгIилга, хIаьта я баха моттиг мичай хьа, сона хара ца боагIаш», оал лаьчо, цо юстара а кйихе никъ мугъа бутт. Кхокха гIозбаьле шиъ новкъа хьал. ТIехьара къастац лаьча а. ХIаьта пхьа го баккхалехьа юха а цIий дIайха долча лаьчан са тец, кхокха ше карабаьлца лоиза. Цо «карабола» аьле, ткъам духьала тосс. Кхокха сацаш. Лаьчо юха а духьала войкхе никъ дIалоац. Кхокхо латтача го боах, дIабаха хьож. «Вахача а баьннача а, кхы дIахо никъ бац хьона», яхаш, лаьча ткъамашца кхоеха чувхабеш гонахьа хьожа. ТIаьккха, тхьовра мо вурлца доаташ, безажерча бIаргаш ша корта берзо кхокхо бирсденна гонахьа даьннача низ болча лаьчангахьа. Цун бIаргашкарча цIера эло цIаьхха лоаладийя, хий сацна. Iодохийт лаьчан цIий кхехкаш доза болата дIайкха дог. Низ бола ткъамаш шортта Iо а хийце, «болле, хIаьта, са хьамсара кхьант, никъ мугъа ба хьона», аьле, юха тIехьа долалу [illegible].

Халхархошта бIарахьежачa, цкъа шийна наьнназс дийцача лоаман халхара маIаза сурташ дага а деха, цунна уйла тIа а яха, кхы мел дар дил а деша латтар Дугурхан. ЦIаьхха хоабелар цунна шийга хьежача цхьанне ши бIарг. Цу шиш бIарго, тово увзаш мо, дIаузвзар цун дог. Цхьаьнка хIаман уйла ё кхензар цун. Нийсса шийна хьалхашкахьа дIахьежача бIарг кхийтар цун цу шин бIаргах. ЦIаьхха, цхьа тамацийна, деррига дегI оагалолийташ, дог тохаделар. Шийна духьала хьалхашкахьа Iохайша багIача кагийча наха тIехьашка уралатта кхувшоагIа цхьа зIамига саг вайра цунна, бIарг тIера ца боаккхаш, шийга хьежаш. БIаргаш лаьттангахьа Iо а дерзадаь, ше-шийца аьлар Дугурхана: «Сенна хьежаш из сона иштта бIара? Цун фу гIулакх да сона иштта бIарахьежа? Малав из, ва?» Дугурхан шийгахьа дIахьежача цIийвелар зIамига саг, харцахьа хьежар.

Ше латтачара дIа а яьнна, ше цунна гуртйоацача дIаэттар Дугурхан. Тхьовра ше лаьттача дIа хьежа, ше цига ца йоврах, цун юхь маьлхара йийрзача мо хийтар Дугурхана. Цхьа кхъ а а яькха, из дIахьежача, зIамига саг ше латтача воацаш вар. «Ловча гIолва из, са фу гIулакх да цунца? — йоахар цо. — Малав-хьогI из, — яхаш, хаттар увттар.

— Кхьчахьара тIабаьхкача бехкеча хьашех из вецаре-м, тIоараш детташ латтача кагийча вахаца ма хургварий из. МоллагI вале а са фу хьашт да цунца?» — йоахар цо шиъ дагахьа. Цхьа юкъ яьлча, хIаний а ца хоаш, цхьа сагота хийтар цунна. Массехк минут яьлча, цхьаа метте латта ца могаш, сатем байра. ХIана деттагу а ца хоаш, дог детталора. Миштай ца хов, цхьа тамашийна уйла чуйоссаьяр цу бIаргашa кхувшйоагIача йиIиг хоакача дега чу. «Мичахьа ваьлар из?» — йоахар цуй дего. Ше латтача бIаргашца лехар цо из дукхача наха юкъера. Бакъда, из корош вацар. Ловзара гонна юкъера дIа а яьнна, коа яьлар Дугурхан. Саго ше зуаргйоадаш, цхьан гIулакха йодаш мо, дIа а яхе, из хургва аьнна хетача хьежар из, къайлагIа бIарг а кхоабаш. Минут ялале дерригача довккхача новна чакхъяьлар Дугурхан, зIамига саг цхьайнахьа а воацаш вар. «Ой, минут ялале саг къайла вала йиш-м яц. ткъамашца сигала хьал ца воале. Мичахьа ваьннав из?» — йоахар цуй сатем байнача дего. КоенаIарга Iо а яха, улицах дIа-юха хьажар из. Юстара, карта юте Iохайна, вабарах терсаш вагIача Iаддарзкъийга а хьаьттар, хьаьша аравьнна вайрий хьона, аьнна. Цхьаннахьа а, иштта, дага а доацаш, йиIий сатем боабаь ши бIарг бола саг ваха а ваьнна а моттиг яцар хьахоьш. Iаьржа кий а туллаш, морача зипа чокхи а дувхаш, дото бустамаш а йоахнаш хиннача зIамигача сага [illegible] кIай юхьмараши къега Iаьржа ши бIарга духьала аьттар Дугурхана.

Ловзар тIа-тIа товлуш доагIар. Халхарца а пандарца а санъердам боацаш, саго то ессаяр Дугурхана дега чу. Ловзарга дIааттача а дукха латта ца могаш, юха а арайоалар из, массанахьа го боаккхар цо вайна зIамига саг бIаргашца лехаш. Вож цхьаннахьара а корош вацар.

* * *

Ах ков дIалоацаш баьржача бокхлача коnара хена кIала аьттехьарча саьнга вагIар ловзара тхьамада. Iаьржа шин мекх а долаш, цIена яьппа йIевха юхь а йолаш, шовзткъе итт шу хургйолаш саг вар из. Моакха кий тулаен, яккала маьша чокхи дувхен цун дегI, шиъ лоIаме, олладенна лоацаш. хIаьнийача гIатта кийча долаш, аза тай мо хеталора. Цунна мугIарагIа Iо багIар зIамагIий ши-шиъ хаьга хьежжа лоашта кхаьчача моттигашка. ВоккхагIал а нахал тIех хилар а чIоагIа дезаш вола ахха цхьа Саьл-Гире Ахьмад хайнавар шийна доагIачул кхоъ-диъ тIаид аьттехьа. Шийх зIамагIIаар а шийт магIа хоаве гIерташ хулар ааделт дола кIантий. Iа ца а кхетадеш, шиъ доацача гIанда тIа хар е Iопдалал лоархIар, е сонтал-курал лоархIар. Иштта долча хьале хьалхара дар Саьл-Гире Ахьмадах салалга аьлар. хIона аьлча, из воззача шиъ юртарча ваха меттел, укхаза тахан кхьча юрташкара тIабаьхкача, из бIаргабайнача наха а кхетадьдар, из шиъл тIех саг ца хеташ, кура-сонта саг хилаш. Мичча бесса саг вале а, дуьцаза эздел ца дохош, из лоархIаш бар кагий нах. Цхьабакъда, эздела боарам бокабаь тIехваьнна саг лархийта хала дар, мелла вокха турпал из вале а.

— Мичара вена, малав ер? Кхы бараш мо гIалгIа мара вий ер? — аьлар шортта цхьанне шийна магIа вагIача Мухтарга тхьовра денз цхьаьнца хIамаща бIагалваьнна вагIача Саьл-Гире Ахьмадах.

— Вита, вита, мекка ва из. Цудухьа цунна са деттаьш багIа магIахьара тхьамадаш а, — аьлар Мухтара.
— Из вита а вите, цу дIа баьццара чокхи дувхачуцна эгIахьа деттача йоIаца сона зоахалол дуьца Iа, хIанз из пандар лакха ма баьлла а, тхьамадашкара пурам а дийхе.

Вайнаьха оалача тайпара, лотадаь кIеркамаш мо мугIарагIа Iоттта латтар мехкарий бес-бессарча чокхешца, кифонашца, ловлакхашца цхьатарра хоаш кийчбенна цаI шоллагIчул хозагIа болаш.

— Йо!, Iоттабелахь из пандар, — аьлар Мухтара эгIа вагIача зIамигача сагo. тIаккха, тхьамадашкахьа хьал а вийрза, тIатехар. — Тхьамадаш, бехк ма баккхалаш, оаш пурам лоре, цхьашозза йистхургвар со.

— Пурам да хьона, Хьаж-Бийкар, къамаьл де Iа, — аьлар тхьамадех цхьанне.

— Мехкарий тхьамада, мукъа лоре, хьа зIамагIашца кIезига къамаьл дергдар оаха, — аьлар Хьаж-Бийкара. ТIаккха, дIа-юха а хьежа, тIатехар. — Вехи ца бaьккхар дех аз массанегара, ма пандар соца а байта, гхоай гIулакх оаха юкъедаьккхарах. Хьа мел кхелача сага а ши-шийна дагалаттар кхоачаш хилча а вIаштIехьа даьлча а дика ма хетий. Из кхоачашде оарцагIа ца ваьлча а мича воалл... Мехкарий тхьамада, Iа бокъо лоре, цу дIа баьццара чокхи дувхача йоIа эгIа латтача йоIага цхьа-шозза йистхургвар со.

— Пурам да, хьанкхашта къамаьл де мегаргда, — аь

Дукха бераш долча коаношта «Нана-турпал» яха цӀи яларах дола СССР Лаккхерча Совета Президиума

Указ

«Нана-турпал» орден а луш, «Нана-турпал» яха цӀи лойла итт а кхы дукхагӀа а бераш дачей хьалкхедачей ноаношта:

Нохч-ГӀалгӀай АССР-е гӀалаа:

Бузуртанова Ахьмада Миньата — цӀен-нанна, Назрановски район.

Вахаева Елерка Хасмагомадовнана — цӀен-нанна, Октябрьски район.

Джамалхадинова Касарена — цӀен-нанна, Шалински район.

Дудургова Жабраьила ПатӀимата — цӀен-нанна, Назрановски район.

Евлоева Мовлий Бокдарнена — болхлочоа, Сунженски район.

Исвева Байдата — «Победа» яхача колхоза колхозхочоа, Сунженски район.

Картоева Абунара Мовлатхана — цӀен-нанна, Назрановски район.

Костоева Алебика Тамерена — цӀен-нанна, Назрановски район.

Лорсанова Беланта — «Зори Кавказа» яхача совхоза болхлочоа, Шалински район.

Малогова Яхийта — цӀен-нанна, Шалински район.

Мартазанова Темарсолта Ленана — цӀен-нанна, Назрановски район.

Мисаева Бурана — Шериповн цӀерагӀча колхоза колхозницана, Ножай-Юртовски район.

Сахабова Румисана — цӀен-нанна, Гудермесски район.

Тагирова Рузман Мовладиевнана — цӀен-нанна, Гудермесски район.

Тибоева Ӏазе Зинана — цӀен-нанна, Назрановски район.

Тимерсултанова Паладена — цӀен-нанна, Шалински район.

Усманова Роза Хизировнана — «Джалка» яхача совхоза болхлочоа, Шалински район.

Шаихоева Мухамара Мадлана — цӀен-нанна, Старопромысловски район.

СССР Лаккхечарча Совета Президиума Председатель **К. ЧЕРНЕНКО.**

СССР Лаккхечарча Совета Президиума секретарь **Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.**

Москва, Кремль.
1984 шера 5 ноябрь.

СССР 60 шу дизара цӀерагӀча «Оргтехника» производствени объединенена чуйоагӀача грозненски «Электроприбор» завода бригадаша шерра социалистически ях йоаржалбй СийлахьбоккхачаДаймехка тӀем тӀа советски халкъо Котало якха 40 шу дузача цӀейна сийлена пакъаяхара. Цу ялье дани хьалхалаттачарех цаӀ я Т. Ф. Панюшинас кулгалдеча шарикови авторучкаш хьадеча сборщикий бригада коллектив. Цхьаккха смена дӀаяхийтац цо шийна норма 110 процент кхоачаш ца еш.

СУРТА ТӀА: Т. Панюшина керте латташ йолча бригада сборщикаш.

И. ПЛИЕВА сурт.

ВАХАРА ХЬИСАП—СОВЕТСКИ

ХӀАРАНЕНА ШИЙ МОТТИГ КОРАЯЬЙ

— Са деррига бераш лакхера дешар дийша хилара эттара хьалхара бехьан да вай Советий Ӏаьдало нитта деша йиш йола таро ялар, — йоах Темирханова Тамаре. — Нагахьа санна дешарах мах тела бийза баларе тха цӀента йиш хургьяцар цхьан берага а лаккхера дешар дешийта.

Цул совгӀа, бераш нагий мел долча хана Ӏаьдало ахча а тийннад, кхьдоза новкъос. тал а даьд сона а са цӀендаьна а.

Оаха, даси наноси, массаза а хьалха даьхад тхоай бераша Советий Ӏаьдалгара кхочаш хинна новкъостал, советски обществана цӀена тӀулакх деш, хьалала къахьегаш хила деза шо, яхаш, хьехар деш хьалхебаьб дезал. ХӀапэ тоашта а халкъа а пайдане лах хинна бахаш ба.

...Темирханова Хьусена Роза Грозне гострудсберкассай управлене начальник я. Цо финансови институт чаккхьйинхий. Ший балхах дика кхеташ, къахьегам дика вӀаштӀехьбаннха ховш я. Ший йоккха говзал цо дӀайовоийт къонача специалисташта, уж Ӏомабу. Дукхача шерашка цӀена болх беро коммуниста Темирханова Розайна Даьхен деза совгӀат, «Халкъий доттагӀала» орден, медалаши дукха Сийлен грамоташи еннай.

Розай воӀ Ӏалихан, ший нана санна, финансови системе балха ва. Из Госбанка конторе кредитни инспектор ва, Толстой цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен университета экономически факультете заочно деша а вагӀаш.

Цун ӀзамагӀволча вошас Юсапа ший вахаре къахьегама къыбола ний лаьцар: советски наьха унахцӀено лорае эттар. Цо йистеяьккхар Орджоникидзевски медицински институт. Цул тӀехьагӀа Советски Эсаре лора болх беш ва. Цун цӀеннана Роза городе Ростове военни поликлиника лор я. Цар воӀ Ӏалихан военни училище деша вагӀа. Шай даси наноси санна, ший вахар вай Советски Эсарца дувза даьрхӀаз цо.

Бахаш а къахьегаш а городе Ростове ба уж дезал.

Шийл доккхагӀча йишаси вошаси ца хержа професси езелар Хьавайна — из технически новкъа яхар. Цо йистеяьккхар академика М. Д. Миллионщикова цӀерагӀча Грозненски нехкдаьтта института технологически факультет. ХӀанз из болх беш я Грозненски Ӏилманехкама института установка начальник а йолаш. Чопанова Хьавас, ший вежарашеи йижарашеи санна, лакха лоаттаю ленински парте члена сий дола цӀи. Из агитатор я. Цо политически кхетама болх бу коллективе. Цун ши воӀ Темерлана Тухана военни училище дешаш ва, хӀаьта йоӀ Ляля — Орджоникидзевски мединституте.

Сосаркъас ший вахаре хержа никъ вӀалла тара бац шийл боккхагӀчар лехачоа. Из мелкоратор ва. Цо йистеяьккхай Херсонски юрта боахама институт. Из болх беш хинна юрта боахама тайп - тайпарча моттигашка. Дийна шу даьккхад Сосаркъас вежарашка йолча Монгое болх беш, специалисташ Ӏомабеш. Шай вежарийи йижарийи санна, из а ва ленински парте мутӀарашка, хьинаре дакъа лоац партийни вахаре юкъе. Сосаркъа «Чечингводстрой» управлене партбюро секретарь ва. Цо хӀанна болх бу цу управлене производствено - распределительни отдела начальник волаш.

Шийл воккхагӀволча вешийна Юсапа санна, дезаделар Любайна советски наьха унахцӀено лораяра гӀулакх. Из деша яхар Ростовски медицински институте. ЦӀе дипломе йоаккхаш дийша а ялар. Цамогаш долча берийта дарба деш йола лор я Люба. Из професси кӀоаргга негаергзаьй по. ХӀанз Арчакова Люба Грозненски № 2 йолча городской больница реанимаце отдела заведующи я.

Исрапла а езеннай ший вешийна Сосаркъийна санна, юрта боахаьца йоаза ена професси. Из болх беш ва «Чечинтсельстрой» тресте. Цига волаше а из заочно деша вагӀа Ростовски юрта боахама машиностроительни института тӀехьарча курса.

ХӀаьта эггара зӀамагӀволча Рея «Роскульттогра» базе товаровед я. Цо йистеяьккхай Краснодарски торгови институт. Из а я парте член.

Коммунистически санхетам болаш, вай заман хила ма боггӀара нах хургболаш, шоай ма хулла цоашкара дукхагӀа вай обществага гӀулакх дӀакхоачийтаргдолаш хьалхебаьб ТемирхановгӀар Хьусенен Тамарен шоай дезал, цар дизза кхоачашдаьд Советски Конституце даьнек наннен хьалхашка оттадеш дола декхар.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КЪАХЬЕГАМА ОРГАНИЗАЦИИ КЪАХЬЕГАРА ЙОЛА БОКЪОИ

Хьабе болх ца хиларца лоаттабу къовсами хаддаьза хьабе болх хулийтилга Ӏалашдара гӀо деш дола гӀулакхаш. — Дунен халкъашта юкъерча къахьегама организаце (МОТ) шийн устава тӀа дӀачӀоагӀ а дов эттара доархӀамегӀара лерхӀараш. Ше хьахиначa хана лиэз (МОТ вӀашагӀъеллай (1919 ш.) Организаце тӀайийцай балха моттигаш лархӀарен вӀаштӀехьъяхарен. къахьегама биржаци нах балхаш тӀа хьежабу кхьйола службаши вӀашагӀйоахара. хьабе болх ца хиларах страховани яра, професси Ӏомаяра гӀулакх дегӀадоаладе гӀо дара къахьегамхой къаьст-къаьстача группашта болх Ӏалашбара таронаш дӀсамъяхара, бокъо йоацаш болхлой балхара дӀабахара дукьала юридически гаранте оттаяра. кхьча дешаех лакца массохк итташ конвенцеши рекомендацеши.

Шоаш пено йоацаш пайдана доллашехьа а, дукхагӀдарен 20—40-ча шерашка тӀайийцача цу документашна ноашта хьалхашка отталаьдай къыэттел капиталистически дунена хьалханка лаьтта кертера социальни проблема — хьабе болх боацаш дукха хилар вӀалашкара, берригача вала хаддаьза хьабе болх хулга Ӏалашдарен из гӀулакх вӀаштӀехьдаккхара хьалхара паччахьалкхений бехктокхамеи проблема къоастаяра декхар а.

50—60-ча шерашка хьал хувпаделар. Массанена а халдаьза хьабе болх хилийтара гӀулакх вӀаштӀехьдаккхарах дола дош. ВӀашагӀкхийттача Къамий Организаце лерхӀача гӀулакхех цаӀ из хиларах тарра, 1945 шера а тӀехьа советски шиналий инициативагӀа ООН-а Устава тӀа дӀаяздаьлар. 1948 ш Советски Союзо кхьча прогрессивни низашца цхьаьна, кхы Ӏеннe а Ӏе ца а тхиа, къахьегара йола бокъо юкъелхьийтар сага бокъоний Еррига юкъарча декларацейи, хӀаьта 1966 ш. — экономически, социальни, культурни бокъонех йолча Пактана. Уж вай хана дунен халкъашта юкъе эггара лоархӀамегӀа хинна документаш дар. ООН-ага воал а хургдолаш тӀайийца.

1964 ш МОТ Генеральни Конференце 48 сессе «Хьабе болх хилийтара дакъерча политика хьакъехьара» № 122 йола конвенци тӀайийта вӀаштӀехьдаьлар социалистически мехкий. Цу тӀа хьакхайкадора «экономика дӀяран дегӀаахарaн стимулировани яр, вахара боарам айбар, мел эш балха низ хилийтар вӀалла а хаддаьза а хьабе болх ца хилар дӀадаккхар дукха» керттера верхӀар а лаьрхӀа «хаддаьза, бериаге, паргӀатта харжа йиш йолаш хьабе болх хилийтара гӀо деш йола хьинаре политике дӀахе хӀара паччахьалкхе — МОТ-а член декхарийла хилар».

Дукхача паччахьалкхенаша ратификаци йир № 122 йолча конвенцена, цо дика гӀо дир социальни дакъера къамаш планировани дегӀайоалаяра. Хьабе болх хилийтара дакъе бахача наха апарий учет яр, керда балха моттигаш хилийтари шерьяра — къамий, къаьстта а дегӀаухача мехкий, экономика дегӀайоалаяра дукхача планашта юкъеихахьа даьлар хьалхарча эргӀанара дерхӀар а доархӀаш.

Цхьабакъда, цу конвенце, МОТ-а кхьча документашна а мо нара, селлара боккхача лоархӀаме ца хиннайолдаше а. цхьая дешаш хьоахадаьдац массанена а хьабе болх хилийтарах дола керттера правови хьал — къахьегара йола бокъо. Тамаш йолаш хьал эттар МОТ-о — къахьегамхой социальни проблемаш юцараж уж къоастае гӀо дарая вӀашагӀъеллача керттерча дунен халкъашта юкъерча форумо — массанена а хьабе болх хулийтила тешаме Ӏалашдеш йола лоархӀаме юридически гаранти теркал ца ел йитачул тӀехьагӀа.

Советски Союзо, кхьча социалистически мехкаша, хӀаьта иштта профсоюзий Дерригдунен федераце цкъа санна дукхаза а белгалдаьхад къахьегара йола бокъо юридически декхарийла чеш долча МОТ-а цхьан документа нӀоаргга бахьаьч чӀоагӀъяьн юкъелхьаяза ярг ца хилар. Из юкъеяхьалза ярг ца хилар къаьстта хьегучадьлар 70-гӀа шераш юкъенхаьчача хана дӀайолаенна капиталистически системе эргӀанара ера социально-экономически кризис тӀаттачул тӀехьагӀа. Промышленно дегӀадаьхнача капиталистически мехкашка хьабе болх боацарех 35 миллион сагаех дегӀаухача мехкашка 500 миллион сагаех дӀахьаьчача хьалашка Организаце из доп тесса дитар вӀалла да йиш йоацача дьлар. «МОТ-агара хьадеха бокъо я тха. — аьнна ца СССР делегата В. Прохорова 1983 ш. Генеральни конференце 69-ча сессе ше къамаьл деш, — хӀара сагагара дӀаккха йиш йоаца бокъо — къахьегара йола бокъо — хьабе болх боацача итташ а бӀаьш я миллионаш болча наха даьсса кабар а хинна юсаргӀоацаш, реально Ӏалашьяьн гарантированни норма а хинна дӀаоттаяра тӀадераадаь хьинаргӀен хоадамболашагӀен дола гӀулакхаш...»

МОТ-е оакалаш бахийтача социалистически дукхача дегӀаухачен мехкий делегацеша а хӀаьта иштта профсоюзаша а хьадийхар къахьегара йола бокъо хьакхайкаьчуяи юридически чӀоагӀъяьчуяи тӀехьагӀа. дунен экономически кризисон Ӏилма-технически прогрессон хьахилийта хӀаьзара реальносташ теркал а еш, из бокъо чакхйоаккхилга Ӏалашде керда документ Организаце кийчделгей тӀаэцилгея. Къахьегара йола бокъо, аьнна хиннад МОТ-а Генеральни конференце 70-ча сессе советски делегаце яьчча заявлене тӀа, цу документага хьежна «къаман экономически социальни политика интегральни дакъа» а хинна дӀаотта еза.

МОТ-ерча консервативни низашца, эггара хьалха капиталистически паччахьалкхений предпринимателий хьашташ хьалдоаттадеча делегаташа дукхача хоза дукхале йир къахьегара йола бокъо вӀалла хьоахаль кулле, цхьанкха тайпа документ тӀаэца ца тугаш. Цхьабакъда, юкъера а, юха ца байлача болоцар уж, тӀаккха 1984 шера июне МОТ-а Генеральни конференце 70-ча сессе балха ахийтара политиках йола керда рекомендаци тӀайийцар. Кхетадеш да, из документ компромисса лераш шийна тӀехь гуччаьа йолаш хилар: МОТ-ерча консервативни гӀозарий вӀаштӀехьдаьлар къахьегара йола бокъо дӀа ца кхайкийтен юридически бокъоца бахь а ль дӀа ца оттайтен, цхьабакъда, из бокъо хьоахара дукьала латта магавзар царна. Рекомендаце тӀа аьнна, «хаддаьза бе хургболча, бериате, паргӀатта хержача балха гӀо дар... къахьегара йола бокъо практически чакхйоаккха средство санна лархӀа йоагӀа», къахьегара йола бокъо паччахьалкхенаша — членаша йоаза бакъаьл тӀалмар хьадаиза бе хургболча, бериатена, паргӀатта хержача балха гӀо де лаьрхӀа йола экономически социальни политика чакхъяхарца дувзаш хила деза», цу тайпара болх вӀаштӀехьбаккхара гӀо делга «паччахьалкхений-члений экономически социальни политика доархӀамегӀара лерхӀари керттера дакъей хила деза».

Рекомендаце тӀа дӀахо Ӏодагаръо болх хилийтара боарам лаккхбара эффективнегӀа йола цхьайола средствош: цхьанкха тайпа дискриминаци мегийтац балха оттара даькъей къахьегама хьалашей; белгалдоакх, квалификаци лаккхъяен кхы квалификаци яларен вахькъана структурни технологически хувцамашца къахьегамхой тарбара гӀо де паччахьалкхенаш декхарийла хилар: цу тӀа йоах, техника дегӀаяро хьабе болх кӀезигбе багӀац, из гӀо де деза из шербара. къахьегама хьалаш тоалаба, балха ха лоацъяра, хӀаьта «паччахьалкхений технологически политика чулаца деза» Ӏилма е технически прогресс бахьан долаш «бал хах ца бовлийтара тӀадерзадаь гӀуланкхаш».

Документа йоккха раздел лерадай хьабе болх хилийтара дакъе дунен халкъашта юкъе цхьана гӀулакхаш лелаяра. Белгала аьлча, цу тӀа йоах, паччахьалкхенашца членаша вӀаштӀехьдаккха деза паччахьалкхенашта юкъера къовсам тӀа дола дешаш маьар тӀехьа кхоастаделгeн деррига къамашта кхерамзле Ӏалашъе йиш хулийтаргйолаш вӀашш дага а даьнна герзаш кӀезигделген, хӀаьта иштта герзаш хьадарген тӀема промышленноста реконверси ярген дӀаухийтачоа прогрессивни лостам а бенна хилаьза даргдоаца товараш хьадаран гӀулакхаш даран, къаьстта а бахача наха керттера эшарашен дегӀаухача мехкашта эшарашцен кхоачам бе дезаш дараш». Капиталистически державай, къаьстта а США, аьналий дорха дукхале хьоаьн чӀоагӀа къийсачул тӀехьагӀа тӀайийцан йолча цу пункта тӀа (376) хьахьекхал дунен экономически кризиси дукха адамаш хьабе болх боацаш хиларен керттера бахьанаш — империалистически паччахьалкхенаша сихдаь герзаш хьадари тӀема кийчо яри. Дукхьал цар бехкегӀа дунен паччахьалкхений сообщества хӀара денна герзашка дӀаухийт 1,5 миллиард доллар (шера 500 миллиард гаргга доллар). МОТ-а эксперташа даьча доархӀамегӀа, «КхоалагӀча дунен» тӀа балха цхьа моттиг нийсъяра 6500 гаргга доллар хилаьза даргдап, хӀаьта цу мехкашка 2000 шерага кхачанна балха моттигаш вӀаштӀехьъяхара программашца дерргра а дӀадолар 338 миллиард доллар да.

Цу цхьан хана хьыметтел тӀема гӀуланкхашка дӀаухийтар цхьадолча дакъе нӀезангдарой тӀема промышленноста реконверси ярои новкъостал дергдар дунен масштабе хьабе болх ца хилара проблема тоъал доккхача дакъе къоастаяра, хӀана аьлча, ООН эксперташа дечa тешалагӀа, «герзаш хьадеча доахъоцнера цхьа моттиг дӀаккхара Ӏалашдергдар экономика гражданский секторе юкъера лаьрхӀача ши моттиг хьеллара».

Хьабе болх ца хиларах долча, МОТ-о тӀайийцача нердача документо шийца белгалйоккха дунен халкъашта юкъерча плане къахьегара йола бокъо чӀоагӀъяр дукха лоаттабеча къовсама эргӀанара этап, белгалъярча дакъе терналъю вай хьанара ира социальни проблемаш, уж къоастара наькъаши средствоши хьата гӀерт. Цхьабакъдаь, цун наькъа санна локкха къоачамбоалар да цо декхарийла бах тӀа ца а дуллеш, могалеш мара гӀулакх ца дувцар. МОТ-а историчухь дукххьашка къахьегара йола бокъо хьоахаль а из Ӏалашъяра наькъаши средстваш хьекаш а долча документа паччахьалкхенашечленаша ратификаци е санна лоаргагӀа ца доахаш цар кхоачашде дезаши дола чӀоагӀа юридически декхареш царна тӀадохкаш йолча дунен халкъашта юкъерча конвенце (договора) маӀан чудолле дезар. Документа цу тайпарча форма мара йиш хулийтаргьяцар къахьега бокъо Ӏалашъяра йола тоъал эффективни дунен халкъашта юкъера правови средство цунах е. Цудухьа 1984 шера хьабе болх ца хилара политика хьакъехьара рекомендацеш МОТ-е тӀаэцарца къахьегара йола бокъо бахьан долаш лоаттабу къовсем сецабац.

Эрнест **АМЕТИСТОВ**, юридически Ӏилмий кандидат. (АПН).

лар мехкарий тхьамада цкъа Хьаж-БийнаргӀахьа дӀа а хьежа, юха а массаза мо лаьттангахьа бӀаргаш Ӏо а дерзадаь. Кагийча наьха тхьамадаша шийна зоахалол а дийца, ше «цунга гӀоргья, цо юге» аьначул тӀехьагӀа, цунца халха а аьнна дӀаттача гӀоне, цу цхьан метте лаьтта цкъа тӀаттачара бӀарг ца боаккхаш латтар из. Кхычарна пхе-алх сага зоахалол дийцачул тӀехьагӀа а, из иштта латташ зийнача кагийча вахьа тхьамада а белгалдаькхадар, из цун лаьтта бӀарахьежар.

— ХӀана хьежал-те хьо, НоврӀаз, селла уйлане цу лаьтта бӀара? Сопара пхар лаьтта бӀарахьежа езаш хургда мичча мотт хьона? — аьнна, вела а венна, тхьамада аьлча, шоа делар НоврӀаза:

— Ма хулий саг ше хьакхелла гӀоне а сигала хьежа Ӏомаваланза.

Уж, бегашта мо, кӀоаргга аьнна дешаш массане кхета а даь, кхы саго хӀама ца оалаш, хьадар наьмаьл. ХӀанз Хьаж-Бийнара йоӀаца къамаьл де пурам а денна, юха а тхьовра дена шийн бӀарг тӀалаттача бах тӀа ногаш тӀалийза нагдаь уллача бодига бӀарг тӀаоттабир цо.

— Фу яр цу йийй цӀи? — хаьттар Хьаж-Бийкара мехкарашка.

— Гошта я уххан цӀи-м, — аьнар баьццара чоккхи дувхача йоӀо.

Гоштайца Мухтара зоахалол дувца волавелар Хьаж-Бийкар.

* * *

Цу хана Элмарзий дӀахача цӀеной юстарча цхан пӀагӀа шийн доттагӀ волча хӀирий эбаргаца Бек-Булатана вагӀар Тийсе Зоврбик. Цхьа сахьат совгӀа ха хургьяр цхьана уж баьхна. Царна гӀулакх деш уралаттар Осман. Шоашта хьалхашка денача бехкеча хьаьший шунах хӀама дина а баьнна, гӀаьленаш а лотаь, цхьаша дунен къамаьлаш деш багӀар хьаьший. ХӀирий а гӀалгӀай а мотт бувцар цар вӀаши.

— Со вашаш Ӏаьдал дац шун дар а, — аьнар массаза а бегаш беш, цхьацца Ӏоттараш еш волча Бек-Булата, вела а къежаш, — саг йоагӀача а ца мелча мала а дена малар?

— Из оала молаш хилча шоана даим а тоъарт мича дар из. Цудухьа оаха шоана дитад из, шиннахьа мела сакъердамга а таьзета а, — аьнна, енача сомача гӀараца жоп делар Тийсе Зоврбика. Бек-Булат цӀенача дег тӀара чӀоагӀа велавелар.

— ВоллахӀий иштта да а ма да хьона из, говза вех да шо, гӀалгӀай. Къамаьлашхьа шоай деррига а къиношта хӀиррашта хьагӀадаккар дукха даьд хьона оаш из иштта, — йоахар цо. Царна хьалхашкара шу дӀа а даькха, хӀана дначул тӀехьагӀа кулгех хий кхарейта, тагӀумагӀа а дахьаш, цӀагӀа хьачуваьнна Осман а велавелар хьаьшаца дувначох лерг кхийта.

— Дика болх ба хьона, фуннагӀа дале а, из се цӀагӀара аравоалаш ах сурагчухоаль, — йоахар хӀирено шийн бегаш беш.

— Малар вайна корорга, эшаш дале, — аьнна, Зоврбика бӀарахьежар гӀулакх дузӀамига саг, кулгаш дилийта таз-гӀумагӀа дӀаара а оттадаь, — «Эшаш дале, хьакхашта хьаладаш», — йоахар цун бӀаргашта.

— ХӀана эшаш дац цхьаккха а. Ер-м массаза иштта шийн бегаш беш ва. — аьнар Зоврбика делача бӀаргашца новкъостагахьа корта а лостабаь. ТӀаккха вӀаммгача сагага хьаттар цо, из укх цӀен фу хул. Хийра а кхоачара а воацаш тайпах саг волга хайча, аьлар: — Хьо ва-кх сона везар. Кхы хьол хьалкхашта саг сона кораац, укх цӀенна цӀенча дагара хьашт долаш а со хилча, дагахьа кхоачара саг а се лерхӀаш хилча, из хьайна тӀадилла гӀулакх де карагӀдаргдарий хьона?

— Даьра даргда-кх, вӀаллаа хьа укх цӀеша хьашт деце а-м. Фуд из? Хьаьша гӀулакх-м дергда, фуннагӀа из дале а, — аьнна, жоп делар Османа, гӀуланкхах тоъал са а кхеташ.

— Миновси Ӏа тхона тӀайоалайоре, цох бӀарг тоъаргболаш а, цунца къамаьл даьдега чура бала дӀаоходоргболаш а дар-их тхо, — аьлар Тийсе Зоврбика, бегаштa а цӀенханта а йолча енача сазаца вела а къежа.

— Из хала де дезаш дац. Пхи минут ялае даь хургда-кх из гӀулакх, сагота ма дагӀалаш, — аьнна, шортта аравалар Осман. Османа мо, дерригача цун тайпанаа а ховра Тийсе Зоврбик Элмарзий йоӀаца Миновсеца безам болаш волга а, гайнагаьза, мичча хӀа хиина а, цкъа шийн хила еза из, цо аьналга а.

Дукха боагӀабазар Элмарзас шийн йоӀага хьежабеш хьаьший. Шийга дӀа ма хайтта а, хьаьшаша деза гӀулакх де мукъа белар цо Османа, шийца цхьаькха воӀ а йолаш Миновси Тийсе Зоврбика тӀайнга.

— Сарралца вагӀа ма везе укхаза хӀинз-м, хьа забарн кийчъенна ца йоалаш. — Бек-Булата оаллаше а корах тӀехбаьлар мехкарий. Зоврбика юха йистхила кхеташ, хьачуьльлар Миновси цунца цхьаькха йоӀи.

— Сага бей а ца ховш, кхы хьаьший хинаб укхаза-м. Марша доагӀалда шо, — аьлар Миновсе хьаьшашта духьаларча венаца ше дӀаотташ. Цунна эгӀа дӀаэттар вож йоӀ.

— Фусамнана мича яхай а ца ховш яйна дӀаяьлча, ховргдий цунна шийн цӀагӀа хьаьший болга. Бакълуя хьо, бакълуя, — аьнна, жоп делар Зоврбика, воаршаа юха а денна шинна а йоӀага.

— Фусамнана-м хӀаманга яха хиннац, шийн цӀегӀара дӀаьнна. ХӀаьта а хьаьший найсбеннаб-кх цун цӀагӀа. бий а ца ховш, — ела а къежаш, хьаккхаца лупра Миновси. Цхараланш дадача дийллача корах шаьра хьачухозар пандар, ловзар. Пешта оагӀув сийрдабаьккхабар. кӀайча даьре чоккхеш а дувхаш, дошоца ега цӀена бархата кийнаш тоххаш йолча шин йоӀо. Дог боча доахкхаш, хоза дуфе хьаж къеттаора. ВӀаьстан маьлхе латтаьча меза хьаж йоагӀа элзай аре дагайоххийтар Зоврбика цу хьажо.

— Фу дергда хӀаьта, маьрша нах мо массанена а гуш чубакха йиш ца хилах, цхьабарашта гуш а ца гуш а чубаькхаб-кх уж миска хьаьший. Фу дергда цар, цхьаккхе а новкъост воацаш шоаш хилча, — аьлар Зоврбика, Миновсегахьа дӀа а хьажа. Цун бӀаргех шийн бӀаргаш лорадеш кхоабар йоӀо.

— ЧӀоагӀа тара а ба хьаьший новкъост воацачоа, — аьнна, ела а къежа, шийцарча йоӀа лерге а яха дош аьлар Миновсе. Уж шаккхе а едаелар.

— Алал, хӀаьта, вий тха новкъост? — хаьттар Зоврбика, — Новкъост вахаре иштта хургдарий тха гӀулакх, фусамнанна а дакъехадий ца ховш?

— Уж вӀаши дерге а ухаш цхьа вайад еш ба. Вай дегабуам бе безаш да гӀулакх, — аьлар Бек-Булата. Миновсе новкъоста йоӀо жоп делар:

— Вакълуя Миновси-м, чӀоагӀа тара а ба хьаьший новкъостий боацачоа. Шо моча кхьбарий-м хиннадац шун мо гӀулакх. Шоаш миска, хьаьший да яхача шоена-м. укх ковна эттара воккхагӀа вар ше оерцагӀа я ваьшна даьд новкъостал, шун гӀулакх вӀаштӀехьдаккха. Ховргдар-кх шун метта волча кхычоа, — бегашта ле гӀерте а цӀенханта дар йоӀо аьлар.

Зоврбик гӀадваха вар, бегаш бой а, гӀулакх, боккъаллар аьлча, шийна са мо дукха езача йиӀий да а. кхыметтал, хӀана йоӀо яхача бесса, шийн новкъост волаш, духьала воацаш хиларах. ХӀаьта Миновси ше-м шийна раьза йолаш хиларах шек воацар из. ХӀана аьлча, из цӀена дош денна яр цунна, цо юга а югаш, кхычахьа маьрел дерг ма дац ше, аьнна. Из цох теша а тешар. ВӀаштӀехьа доахар дар каторгера ведда кха мехна ваьлча гӀоне шийн кош-карта цхьан метте вахари доадаш Зоврбик хилар. ХӀаьта цхьаннахьа йига а йига, гаьнна хьунагӀа цхьан каша кӀоага чу, дукхагӀа йоача хинна ше лелача метте, Ӏохоайнча. Фу вахар гургда цунна, фу дуне дуаргда цо? Цунна езаш ма йий из са мо дукха. Из иштта езалга гуча ца даккха, цох дета къайленьна из леле а.

— Фуд керда шо лелача да? — аьлар Миновсе.

— ХӀана дац оаха дувца-м. Тхона фу керда хӀана ховргда хьунагӀа? Шоана ха дезе керда хӀамаш-м. Хьадувцал оаш, — аьлар Зоврбика.

— Шол дукхагӀа-м десага уха тхо а даара хулар хьагӀа. Шо-м тхога. маьрша нах дац тхо а, яхаш, цхьаболча маьршача нахага а хьа ца кхоачача моттигашка делар. Хьу-м мича гора шоана шера цкъа а, — йоахар Миновсе, ела а къежаш.

— Ма во болх бацар из иштта хилча. — аьлар Зоврбика Бек-Булатагахьа велаш дӀа а хьажа.

— Иштта хилча дика-м дар, — аьлар Бек-Булата, фуннагӀа цаӀ алар дукха. Шийн новкъоста мо сакъердам бацар цунна цар дувцачох а е ше укхаза нийсъяларах а. ХӀаьта а новкъоста болча тоама дӀаэзагӀар из, юкъ-юкъе йист а хулаш. Аралха лен-хача пандарга дар цун лерг а уйла а.

— Иштта из яхача бесса дац ала гӀертилга да-кх из. Оаш-м ала мег шоаех саг селхан Владикавказе хиннаац аьнна а е Владикавказера ӀобоагӀача новкъа хиннавац аьнна а, — аьлар Миновсе. Зоврбик велавелар. Цунна дагабехар хиннаш а, эрсий воккха шиа саг а цар дов а, говр енна ваьлача къоаночоми цун йоӀан ше денна ахча а.

— Цига цхаьнне цхьа во дар дах хургда, нах байне дале а, цхьа доастама хӀамаш, — аьлар Зоврбика, — тӀаккха массаза мо Тийсе Зоврбика на а дӀатӀадиллад.

— Укх бӀале-м теша могарвоалаш да наха хьачох. Даха дар дича гӀадбахе чӀоагӀа а дувц наха-м, — аьлар Миновсе, Зоврбикагахьа дӀа а хьежа, цу минута. наггахьа чу хьежа маьлха зӀанараш мо, вӀашнахьажар цар бӀаргаш, бӀарга шашкъамаш тохача юкъа дега уйлаш вӀашкара вӀашка душ.

Цу хана цӀаьхха коагӀар яьлар. Лакха пандар садар. Кхаьсага цӀогӀа диалар, тӀаккха тепча тата, цунна тӀехьа цхьаькха а. Зоврбик сихха корах дӀаарахьежар. Нах удар коа гӀолла дӀа-юха. Кхалнахага махьарч дувлар.

— Фуд цига хинна? — хӀире-эбарг урайнккхар, шийн топ хьа а ийца. Осман вар бос баха ведда корага гӀолла тӀехъеннахаш.

— Фуд цига? — дӀахкайнар Зоврбик.

— Саг вийнав хӀанзла вӀашагӀлаьтта! — аьлар Османа.

Хьахозар лун нах:

— Ӏаьрака чоккхи дийхар вар шоза тепча техар.

— Кхийттар Саьл-Гире воӀ ва.

— Меттахьа кхийттай.

Зоврбик сихха аравьлар. Цунна тӀехьа Бек-Булат а.

* * *

Багах цӀе чопаш ара а баьхка, гӀандаш тӀа Ӏоннйсваьллар Саьл-Гире Ахьмад. Цхьан воккхача сага шай цхи цӀезг ӀотӀа а тоӀзбаь ӀотӀадеххар шерра хьаленхаш хиннача цун бӀаргий вогӀараш.

— Малав дов даьр? — цӀогӀа техар кхотабеннача наха юкъе Тийсе Зоврбика.

— Аь, Тийсе Зоврбик!

— Зоврбик ва-кх из!

— Тийсе Зоврбик! — йоахар вешбеннача наха мичара вера ца хоаш гӀучазьннача гӀоравьннача эбаргах.

— Тийсе Зоврбик кхьчав. Цун даь веший воӀ ва из бийна уллар. ХӀанз-м... — йоахар наха вӀашийй лерге а ухаш.

— Дов даьр малав хоаш саг вац укх коа? — аьнна, кхийкар Зоврбик шоззлагӀа.

— Кхьча айла тӀара саг вар дов даьр. Терсбота воӀ вар, Гайре Терсбота воӀ Мухтар, — аьлар цхьанна.

Хьагудбелар нах.

— ЧӀоагӀа во гӀулакх хилар ухкох.

— Хоза санъердам а дова ловзар а дар ер.

— ЦӀаккхаза а даьккхадий маларах дикадар? — йоах, лувра нах.

— Фу бахьан, иштта хилар ер? — аьнна, сабарна хаьттар Тийсе Зоврбика.

— Ер мешна веха вар тахан денна а. Заьолха дахача а нахаца нах нахачарe къоаставаьвар оаха ер тахан. ХӀанз укхаза ловзарга халхавоала зӀамига саг, хитта лаьца юха а озаваь, «тонийта, — аьлар, — Ӏайха ду халхар», — вокхо хьинара хьа а эккхийта тепча йиттар — гӀалгӀай ма бий ераш а, лой наха Ӏа шоаш сий доацача бахар? — аьлар хьоарчаь тӀаккхулла ферта бе а йоалаш хьатӀаэттача Османа, дӀатӀаваха, йоарка а ядь, дакъана ӀотӀатессар цо из.

— Вала хьаьргаьвий хьажваь, — аьлар Тийсе Зоврбика. Из дӀа мел хезар цецваьлар, вӀалла ца меттар цо аларах.

Шоаш даьча ловзарах а биача хозача сакъердамах а дегаш даьнна, массадолча хӀамнцара чам байна, дӀаюха къаьстар нах.

— Сакъердамах таьзет ма хиларий укхаза-м. Даькъаза саг хиннай аххарга еар, — йоахар шоайна арабаьнна цӀаболхача истцаа. Тийсе Зоврбика а кхы ше говрабаьрий а уллув а волаш, тӀехьабийза нувр тулла цӀе ды а болаш, Османа говраш а дехнаш, сарраьбе, боад болаш латтача хана Элмарзий коара араьлар Саьл-Гире Ахьмада дакъа ийна йола тачанка.

(ДӀахоойр хургда).

МОСКВА. Фашизмаца лоьттабаьча тIема тIа советски халкъа карагIдинчу даьхна дахаргдолчу турпала гIуллакхаш цIанкха а диццалойтаргдац Котален памятнико.

Скульпторийн, архитекторийн болх бечу скульптурин композицийн модель хьажар. Хьалха Поклонни яхачу лам тIехь а доладийнад Котален памятникан, Сийлахь боккхачу Даймехкан тIеман музейн комплекс йоьллара гIишлон балхаш.

СУРТА ТIА: скульпторийн группа мастерски (аьрдехьара аьттехьа) А. Цигаль, СССР художествийн Академи член-корреспондент, РСФСР халкъан художник, автор — кулгалхо Ю. Чернов, К. Константинов, В. Кошелев, М. Дронов.

В. ВЕЛИКЖАНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

«Локомотив» яхача ДСО райсовете

Машинаш кхоьхьучеран Грозненски отделени «Локомотив» яхача ДСО райсовете хилар отчетно-харжамийн конференци. Обществан райсоветан председателан В. Левинан ше доклад еш белгалдаьккхар, 1981 шерашкара дуьйна 1984 шерашка кхаччалца йолчу отчетни муьран машинашкахь болх беш болчу спортах а беш бола болх дикка дегIабаьлла хилар. кхаьхьегамхой дезаран машинашкахьа хьой бераша деша школаши цунна дикагIа юкъахь хилар.

Цу юкъа кхиъна даьхна масех шина халкъаьнашта юкъара классан спорта мастер — Бараев Башир, Мараев Iумари; вуьш СССР спорта мастер — Оздиев Хьамзат, Мараев Iаьла, Зайнакаев Iаьла, Дадаханов Алти; 34 спорта мастерана кандидат.

Отчетни долчу кхаа шарахь спортсменаша дакъа лаьцна 150 яхьна, вига цар 800 призовой меттиг яьккхина личн а командин а къовсамашца. Тайп — тайпанарчу секцешкахь ухаш ва эзар саг. Физкультурно - спортивни а массово - дарбашц болх дика оттабаьб Грознерчу локомотивни депо, Гудермесерчу локомотивни депо, машинашкахьа Кизлярски подотделене.

Райсоветан а физкультура коллективашта а хьалхарчу латта социалистически декхарш кхочушдарна дикка тIо дахьна общественникаша Л. Шелегеда, В. Силина, О. Шмойлова, Э. Виноградова, Н. Эпихова, Р. Алимова, РСФСР заслуженни тренер Ф. Куцель керте латтанчу тренераша.

Цхьабакъде, райсоветан а физкультура коллективашкахь а цхьацца кхачамбоацараш а нийсалу. Уж дIадахара лаькъаш лахара къахьетта а чIогагIа теркам тIабахийтар ухказа.

Т. ПАНОВА.

ЭШАШ ЙОЛА СПЕКТАКЛЬ

Грознерчу театрально-концертни зале сатем латт, тахан дукха нах бац укхаза. Бакъда, укхаза вIашагIкхийттарех хIаравар сатуьйсаш ва театральни дахьъе хIанзалца шийна ца дайна кердадар бIаргагорга. Зале дукха нах ца хилара бахьан да Х. Нурадиловна цIерагIча Нохч-ГIалгIайн пачхьалкхан драматически театра нохчийн труппо оттаьнначу керла спектакль тховсара общественностага дIалуш мара ца хилар. «Парткома секретарь» — иштта цIи йолаш ю яздархочун Мусаев Мухьмадан шиш даькъах латтача пьесах оттаьнна ю спектакль. Цхьанха цкьа хIама а да укхаза белгалдаккха дезаш, театран шийн 54-гIа сезон хьаелларгья кердача балхаца.

Спектакль пьесин а сцена тIа гуш ю КПСС обкома секретаран кабинет. Цу чу хулйчу парте обкомеран а КПСС райкомерн секретараштан юкъерчу къамелаца дIайолалу спектакль. ТIехьаюсача, цхьацца кхоачамбоацараш гучадаьнначу совхозан болх товбе дагахьа парткома секретаралла мала вохийтаргва? Из да цар къестадер. ХIьета цига вахийта хьаьнала, шийн гIуллакх дика а цIена а дIахьоргдола саг кора а воагIа царна. Бакъда, юрта бахачу нахьа, совхозан кхаьхьегамхой балха, вехара хьалаш тоаде гIертача парткома секретаран яхь тайпа уйла йолча, шийн кийса мара хIама дага ца доагIача совхозан директоран юкъе дакъ а халахетараш хул. ХIьета юкъера а баьгIдар котдоал.

Произведени дика бIаргагойт тахамарчу юьртарчу вахаран нийслуш йола проблемаш, из социально дегIадахар. Къахьетта а теркам тIабахийтаб пьесан авторо форма болх лелабеча кулгалхой, кхаьш пийдеча ийна сурт-сибаташ кхоллара а буксоццаш царна хулар хьагойтара а. Цу тайпарча, кулга цIена боапачу нахах ва совхозан директор Тарамов, кертера инженер Намаев, хьайбай ферма заведующи БисаI. Уж кхоьнке в балхах вох.

Актуальни а карарча хана къахьетта а теркам тIабехийта беза а тема я авторо шийн произведени тIа йоаллахар.

Шоай турпалийн оамалаш хьагучалха дика карагIдоалаш бола актераш ба спектакле ролаш ловзораш. Совхозан парткома секретарь бокъонца иштта хила веза аьле хет, сцена тIа цун роль ловзаеш вола РСФСР заслуженни артист Омаев Дагун бIаргавайча. Цо карахь пахаца ше Iимерка, царна дешачунга-ешачунга хьокаш, еррига уйла болх товбара тIаерзаеш хиларца.

Иштта йоккхача говзалца ловзаю шоай ролаш РСФСР заслуженни артиста М. Давлетмирзаева (совхозан директор Тарамов), НГIАССР заслуженни артиста А. Гайтукаева (Адам), НГIАССР заслуженни артиста Х. Азаева (райкома секретарь), республикан заслуженни артисташа М. Дудаева, А. Дениева, кхычар.

Спектакль чакхьаьлча са къамаьл хилар поэтаца Арсанукаев Шайхеца.

— Тахан вайна яIнар санна йола спектакль чIоагIа эшаш я. ХIана аьлча, хIана а нийслуш дола кхоачамбоацараш къаьгга хьагойт цо, цуд совгIа, уж дIадахa безам бале парткома секретара яр санна оамал хила езалгга а хетадайт.

С. АРЧАКОВ.

СПОРТ

КУБОК ЯЬККХАР...

Кара ловзаеча буртацах йола яхьаш хилар Грозне, спорта цу тайпах вай республика кубок яккхара турнир яр из. Финале из кубок къовса дагахьа вIашагIкхийтар «Труд» ДСО-и берийн кхувшбоагIарий комплексни спортивни школан командаш. Счет 38:27 йолаш толаш хилар трудовцаш.

ШоллагIчен кхоалагIчен меттигаш кхьайсар просвещени Министерствай «Труд» ДСО шоллагIчен командаша. Укхаза счет 33:21 йолаш котбаьлар просвещени Министерства спортсменаш.

КЪОНАЧАР ЯХЬ

1966-1967 шерашка баьча къоначча борецашта юкъе хилар классически хьисапе кIалтохаргах латарах йола «Урожай» ДСО Россовета хIарие ше-ше хьалхле яккхара яхьаш. Город Саранске къовсабелар 170 спортсмен. Царна юкъе вар Нохч-ГIалгIайчен 6 вишал а.

Турнира бронзови призер хилар 75 килограмм доза долча Гучиев Умарах. ЙиъгагIа меттигаш яьхар Сандов Жамбулата (60 кг), Межиев Ахьмада (65 кг).

КОТАЛО ЯХЬАШ ЩАБАЬХКАБ

Город Нальчике цхе дийнахьа «Трудовые резервы» яхача ДСО Россовета хьалхле яккхара яхьаш хилар шийн лоIамах кIалтохаргах латача къоналбараштв юкъе. Цига Нохч-ГIалгIайчен спортивни сий лорадеш вар ялх къона борец.

70 килограмм доза лараша юкъе толаш хилар вай мехкахо Умаров Роман. 75 килограмм доза дараша юкъе вар пиъ грозненец, цар шиние а призовой меттигаш яьхар: хьалхарьяр — Абуев Алтем шоллагIьяр — Джабраилов Iиисаси. Иштта «дото» призер хилар Алиев Мухьмадах а (81 кг). Хасуев Идриса дешаш кхоалагIча степена диплом. Уж берригаш а СССР спорта мастераша, тренераша Ж. Умаровеи Г. Эльдерхановеи кхебаь ба.

Кисловодске дешара-тренировочни сбораш чакхьаьлча тIехьагIа борецаш РСФСР вIашагIтехача командана юкъе а болаш, дакъа ловцаргда «Трудовые резервы» яхача ДСО ЦС хьалхле яккхара еррига союзни яхьашка. Уж хургья 15-20 декабре городе Тбилисе.

СПЕКУЛЯЦИ — ДОККХА ЗУЛАМ

Вай махка дукха хIама ду эшача товарашцеи гIуллакхашцеи советски нах бизвагIа Iалашбеpe. Масе оагIорахьара граждeнашта эша хIемаш шортта хиларйта дезаш дола гIуллакхаш ду сферен торговлеи тIехь-тIехьа дикагIа дегIаухаш я. Предприятеш планага хьежна хьалъеш а йолаш яраша реконструкци еш а хилар, прогрессивни методаш юкъеихкахьар бахьан долаш укх тIеххьарча хана дикка тоаденнад бахача наха деш дола бытовой гIуллакх а ш. ТIехь-тIехьа дукхагIа докк товараш пачхьалкхеи кооперативни торговлега гIолла.

Цхьабакъда, карагIдувлача юкъарча хIамашта юкъе цхьаццайолча меттигашка хьулдеценна доакк вай сервиса цIенхаштта кхоачамбоацараша вIаштIехьдоацараши. Цар хьовзам бу советски наьха вахаран бытаи, жалобаш хьею бытовойи культурни гIуллакхаш во деш хиларах, кхачаи промышленни товарашта лерттIа Iалашбеш ца хиларах, тишашна латтачеи гIуллакхаш деча сферерчеи болхлошта дефицитни товараш дIалечкъадеш, царна спекуляци лелаеш, тайп-тайпара зене гIуллакхаш леладеш хиларах.

Баха нах промышленни кхачаи товарашца шортта Iалашбара новкъарле еш дола кхоачамбоацараш нийсалар дукхача даькъе, торговле, общественни кхачан, бытовой, коммунальни, медицински гIуллакхаш дара предприятеш болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхар, цар болхлоша советски законодательствон отталь гIуллакхаш дара правилаш кхоаеш ца яр бахьан долаш да. Цудухьа хIана къахьетта лира къовсам лоттабе беза хилкъа боахама цу сфере миччa бесса телхаль а бокъонаш телхаярца.

Торговлеи гIуллакхаш деча сферан предприятеш балха правилаш телхаяра факташ хIана а кIезига яц, цу даькъе эцархой Iехабарца телхаяра а.

Грозненски «Коопторга» № 6 йолча тика чу мах беш латтача В. В. Бабаяна юхалуча ахчанца Iехабаьб эцархой, вешта аьлча, РСФСР УК 150-ча статья тIа дувцаш дола зулам даьд. Цунна из бахьан долаш ахчанца гIод а тахад, кхаь шера тика чу боля бе йиш хургйоацаш бокъо а йийххай.

Бокъонаш цу тайпара телхаяро бахача наха гIуллакхаш деча сферера болх лоарвагIа боаккх, цхьаццаболча граждaнашта закона, «хIеранга — хьинарга хьежна, хIеранена — къахьегарга хьежна» яхача социализма принципа духьалара уйла дег чу йоссаю.

Спекулянцеца, эцархойи заказчикаши Iехабарца, гIуллакхаш деча сфере бокъонаш кхьыча тайпара телхаярца ираа къовсам лоттабар — халкъа хьал-таро тIехь-тIехьа тоаелга лорхIаш йола КПСС социально - экономически программа кхоачашьяра хилалза даргдоацача хьалех цаI.

Спекулянташ хул хIамаш совъяккхар духьа товараш е кхыйола хIамаш цхьаннахьара хьа а ийцаш, шоллагIчахьа юхайохкаш хилча. Цу тайпарча зулама вегаю лерттIа дIайодаш йола советски торговле, граждaнийн материальни хьашташта зе ду. Эцархошна цхьадола товараш чIоагIа хоатташ хиларах пайда а эцаш, къахьегамхой чотах хIама йоаккх спекулянташа.

ДукхагIболча хана лечкъорашца, тийшача балхаца, кхаьаш ийдарца, кхьыча зуламашца юсасдо хул спекулянташ, цудухьа шоай хIама тоалар духьа леладеча общественна кхоравхча зуламех цаI лоархIаш я из. Доккха зулам дарах хьалхагIа суд ъь хиина А. И. Скрипниченко тоавалара паькъа тIа вьинавал, автомобилийн запасной оатхалаш цхьаннахьара хьа а ийцаш юхайохкарна шийна хIамалг яккха, вешта аьлча, кьа ца хьегаш пайда бе лаьрхIад цо. «Жигули» яхача автомашина кит крестовина ийцай цо юкайохка. тIаккха Грознерча хIамаш йохкача базар тIа а вахa, цареа ях ехкай цо. Цу базарах цо бе лаьрхIа хаьпа пайда — 195 сом. Скрипниченкос леладаьь зуламе гIуллакх цу тIехьа соцадаьд. ХIамашта конфискаци а еш, чувалла суд яьй цунна.

Уж тайпа гIуллакхаш шерагIа леладаьд вежбараша Астаповгlар. Город Тольяттерча «ВАЗа» транспортировщикий бригадиралла болх беш хинна Р. А. Асталов, Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета студент Л. А. Асталов дакъа а волаш, 665 сом совдаккхар духьа, ше пачхьалкхен махьех йица распределительни валапин легковой автомобилий кхьийола запасной оатхалаши спекулянце махьех йохка гIийртав. Зуламхой цу хана гучабаьхаб. ХIамашта конфискаци а еш, чубахка судамаш яьй царна.

Йобла яха чкъаьра вай республике тоъал дефицитни а йий малара тIера бараша чIоагIа хотташ а болга хоаш хиппача марел сесагон А. Мишаевеи З. Мишаевaси цунах спекуляци е лаьрхIад. «Ираза» балха баха а безац — общественна пайдала къахьегаш дац шашхе а, мукъа ха шортта я. Дезала дас, шортта чкъаьрий долаш йолча области а ваха, эзар совгIа докъадаь чкъаьрей деваd, уж юха а дехха цкъа вахача лаькъа эзар совгIча сома пайда бар духьа. Аттача гIолла иштта хьатIайоагIаш хIамилг хилча-м боах ца бича а «метаргба». Цхьабакъда, бокъонаш лораеча органаша мерех даьккхад МишаевгIарий болх ца беш лелар. Царна судамаш яьй. А. Мишаевна режим эггара чIоагIагIа йолча исправительно - къахьегама колоне чувалла ихи цу суд яьй, хIамашта конфискаци а еш.

Закона духьалара гIуллакхаш, салаш ма дарра, «шийна лезагIа да».

Из дац ца долийтаре бакъахьа дар аттача гIолла хIамилг а йоаккхаш бахара тIера бараша.

К. КОКУРХАЕВ,
юрист.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ЮКЪЕРА ШКОЛАШ ЧАКХЪЯЬХАРАШ!

Профессионально-технически училищашка дешa хьеx шо ер профессеш Iомaergйолаш:
технологически установкий оператор — СГПТУ-2, ТУ-18,
электрооборудоваленна гIулакх деш вола электромонтер — СГПТУ-2,
токарь-револьверщик — СГПТУ-3,
химически анализа лаборант — СГПТУ-4,
буровойшта гIулакх деш вола электромонтер — СГПТУ-4,
болагеш аьшкабетонни конструкцешта монтаж еш вола каменщик-монтажник — СГПТУ-9, 11,
плотник — СГПТУ-9, 11,
столяр (гIишлошъер) — СГПТУ-9, 11,
киномеханик — ТУ-18 (районни киносетий направленегIа),
вона гIирса тIехье кийтъер — ТУ-26,
тракторист-машинист — 3 класса — СПТУ №№ 1, 2, 4 (колхозийи совхозийи направленегIа),
автомобила водитель категори «С» — ТУ-22 (деша хьех мехкарий).
Лакхехьа мел хьоахаьча специальностех дешара за 10 бутт.
Выпускникашта долча дешара хьалеха льготехи ха безам бар укх адресех ха йиш я:
СГПТУ № 2 — г. Грозный, ул. Индустриальни, 10, тел. 6-48-18.
СГПТУ № 3 — г. Грозный, ул. Лермонтова, 2, тел. 2-20-80.
СГПТУ-4 — г. Грозный, 12 участок, тел. 9-54-41-02.
СГПТУ-9 — г. Грозный, ул. Индустриальни, 4, тел. 6-23-95.
СГПТУ-11 — г. Грозный, ул. Шефски, 23, тел. 6-45-08.
ТУ-18 — пос. Долинский, тел. 5-51-1-31.
ТУ-22 — 15 малсовхоз, тел. 5-45-2-21.
ТУ-26 — г. Грозный, ул. Дагестански, 40, тел. 9-80-59.
СПТУ-1 — ст. Серноводская.
ССПТУ-2 — ст. Калиновская.
ССПТУ-4 — Ачхой-Мартан.

Профтехобразовани Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

ЗАПАСЕ А БОЛХАШ, МУКЪАБОВЛИЙТАЧА БIУХОЙ ТЕРКАМГА!

Профессионально-технически училищашка ялх тIа веша дIавец дешара ха лоацаьь в I разряда болхлочун тарифни ставка боарамагIа стипенди а (73—76 сом) луш укх профессех дешаргдолаш:
электросварщик — 6 бетта (СГПТУ-5),
токарь-расточник — 6 бетта (СГПТУ-3),
аппаратурни оборудоваленна ремонт еш вола слесарь — 6 бетта (ТУ-28),
термоизоляци изолировщик — 3 бетта (ТУ-10),
оборудоваленна (телефонийчоа) монтаж еш вола бувзама монтажник — 5 бетта (ТУ-7),
слесарь-сантехник — 4 бетта (ТУ-10),
слесарь-сантехник, газосварщик — 1 бетта (СГПТУ-9, 10, 11, 13),
каменщик — 5 бетта (СГПТУ-9, 11, 13, 30),
столяр (гIишлошъер), плотник — 5 бетта (СГПТУ-9, 11, 13),
маляр (гIишлошъер) — 6 бетта (СГПТУ-9, 11, 13),
штукатур-облицовщик - плиточник — 5 бетта (СГПТУ-9, 11, 13),
тракторист-машинист 3 класса — 6 бетта (юрташкара ПТУ №№ 1, 2, 4 — хьай совхозийи колхозийи направленегIа).
Училищай адресаш:
СГПТУ-3 — г. Грозный, ул. Лермонтова, 2, тел. 2-20-80.
СГПТУ-5 — г. Грозный, ул. Стахановцев, 16, тел. 2-25-06.
ТУ № 7 — г. Грозный, ул. Харьковски, 16, тел. 2-05-89.
ТУ № 10 — г. Грозный, ул. Социалистически, 40, тел. 6-18-03.
СГПТУ-9 — г. Грозный, ул. Индустриальни, 4, тел. 6-23-95.
СГПТУ-11 — г. Грозный, ул. Шефски, 23, тел. 6-45-08.
СГПТУ-13 — г. Грозный, ул. Гойгова, 30, тел. 3-35-21.
ТУ-30 — г. Аргун, завод «Пищемаш», тел. 2-51-16.
СПТУ № 1 — ст. Серноводская.
ССПТУ № 2 — ст. Калиновская.
ССПТУ № 4 — Ачхой-Мартан.
Деша хьавийцарий таро хургья училищере дешари подготовительни курсашка, отделенешка е вузий сайранарча отделенешка дешари цхьана тарде.
Ца кхетар хетта метаргда укх телефонаца 3-43-14 — профтехобразовани управлени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА
8.00 — «Ха».
8.35 — «Дошо мезилгаш». Бераштa йола музыкальни передача.
9.25 — «Хила Анш йолчун доазуе». Художественни фильм. 2-гIа серн.
10.35 — «Дийнача хIанай дунен тIа».
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Традиций тIехье». Документальни фильмаш. «Азовсталера» седиъан сахьаташ». «Цкъан массазеи».
15.50 — Оркестр йолча чIондаргацара шин концерт.
16.40 — «Кердадараш».
16.45 — «...Яккайтте шу даьнани боккхагIеи».
17.30 — «Шахматни школа». «Говзалла урокаш».
18.00 — «Сакъердама меттиг».
18.15 — Саги закони».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Iилмеи вахари».
19.30 — Концерт.
19.45 — «Хила Анш йолчун доазуе». Художественни фильм. 3-гIа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — Поэзи. «Е наькъаш вайна дицдела йиш яц». Ю. Друнина.
22.00 — Союзай ЦIагIарча Колонни залера хоровой музыка концерт.
23.00 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА
8.00 — IуйранагIа гимнастика.
8.15 — «Методически совет». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Физика, 8-гIа класс.
9.05, 12.40 — Испански мотт.
10.05 — А. Н. Толстой. «Эрсий вежал».
10.35, 11.40 — Физика, 9-гIа класс.
11.05 — «Дезали школеи». Телевизионни журнал.
12.10 — Истори. 4-гIа класс.
13.10 — «Ренессанса искусство». 2-гIа передача.
13.55 — «Граждании Лешка». Субтитраш дола художественни фильм.
15.20 — «Кердадараш».
15.45 — Берашта. Кинопрограмма.
17.25 — Г. Рабадан — «ЗIамига фаьл». Республиканса тенийн театра спектакль (нохчийн меттала).
18.05 — «Сквозной комплексни бригада». Документальни фильм.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен дий».
18.45 — Хьайбаш лелалар — ударни фронт. Назрановски районерча фермашка вь рейд (гIалгIай меттала).
19.15 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Динамо» (Рига) — ЦСКА. 2-гIеи 3-гIеи периодаш. Перерыв йолча хана (19.50) — «Вийса дикьахьа хийла шун, бераш!».
20.45 — Еррига союзни Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреаташ. С. Нойкой (Баку) выступлени.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Со — актриса». Художественни фильм.
23.15 — «Кердадараш».

16 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА
8.00 — «Ха».
8.35 — Воронежски пионерийн школьникийн Дворецa «Ханарда» яхача ансамбла выступлени.
9.05 — Мультфильм.
9.25 — «Хила Анш йолчун доазуе». Художественни фильм. 3-гIа серн.
10.35 — Илли оал А. Питенинос.
10.55 — Iилма - довзийтаро фильмаш: «У барьера точности», «Аьттагара дIадолалу шедар».
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Советски саг бахьан». Телевизионни документальни фильмаш. «Марша вахгIалва хьо», «Вiсь эзар вiашагIкхетар».
15.40 — Г. Гендель — № 1 йола трио.
15.50 — «Эрсий метта къамаьл».
16.20 — «Кердадараш».
16.25 — «Подмосковни юрта тахане кхоанеи».
16.55 — Фаьлг болча хьошалла. «Седиe».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — «Содружество». Телевизионни журнал.
19.40 — «Хила Анш йолчун доазуе». Художественни фильм. 4-гIа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Хила Анш йолчун доазуе». Художественни фильм.
22.45 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
23.00 — Тахан дунен тIа».
23.15 — ГДР-ера эстрадни передача. «Кхоарза яй».

II ПРОГРАММА
8.00 — IуйранагIа гимнастика.
8.15 — «Лелаве наькъ». Телевизионни документальни фильм. (Къубаседа - ХIирийи Нохч - ГIалгIайчени телевидени).
8.35, 9.35 — Г.-Х. Андерсена фаьлгаш. 4-гIа класс.
9.05, 12.40 — Английски мотт. Хьехаа 1-гIа шу.
10.05 — «Iилмеи вахари». Мелиорации — Iилмеи практикеи.
10.35, 11.40 — Музыка, 6-гIа класс. Ф. Шопен.
11.05 — «Вай бош».
12.10 — Советски пачхьалкхени бакъони кIийлеиеш. 8-гIа класс. «Пачхьалкхан вайне».
13.10 — «Возрождение хинара искусство». 3-гIа передача.
13.40 — «Вахара формула». СССР халкъа хьехархочок Ж. У. Утровх йола телевизиони очерк.
11.10 — «Газоеи промышленносте автоматизации управлени». Iилма - довзийтара фильм.
14.20 — «Уральски фаьлгахо». (П. П. Бажова кхолламах).
15.15 — «Кердадараш».
17.15 — «Нохч - ГIалгIайчен дий».
17.35 — «Нийсархо» (нохчийн меттала).
18.05 — Концерт.
19.05 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Арарат». Перерыв йолча хана (19.45) — «Вийса даькъана хийла шун, бераш!».
20.45 — «Истисадалеи хана эзнарий чIоагаш». Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хин полох йола СССР кубок.
22.05 — Оперетта артистий концерт.
23.15 — «Кердадараш».

РАДИО

15 НОЯБРЬ
6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчийн меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
8.40 — «Мехкдаьтта — вай бериат. Цох бизза пайда эцара декхарши практикеи» (эрсий меттала).
11.15 — Бокхийчарна берех лаьца. «Деша безам бий шун бераш?». Бисара (нохчийн меттала).
11.30 — «Микрофоница Грозне гIолла» (эрсий меттала).
11.45 — У. Бексултанов. Струнни оркестрана йола сюита (нохчийн меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттам (эрсий меттала).
17.16 — Патриот (нохчийн меттала).
17.31 — «Шоана, производства къахьалаттараша». Концерт (нохчийн меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчийн меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юрт гIуллакхаши проблемаши» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Халкъа монроль болх беш я» (нохчийн меттала).

УКВ
17.00 — Пугачева Аллай концерт.
17.34 — Талантий дукха бесаш.
17.58 — Ширa хаьгьа илли.
18.43 — Халхара музыка.

16 НОЯБРЬ
6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчийн меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчийн меттала).
8.36 — Илли дIаоал М. Минцаевси А. Делхадовеи (нохчийн меттала).
11.15 — «Iилма — производства» (эрсий меттала).
11.30 — «Дега хьелаамагIаш» (гIалгIай меттала).
11.45 — КПСС ЦК апрельски (1984 шера) Пленума решенеш — вахаре! «Советашнара коммунисташ».
15.15 — Сийлахь йоккхача Котален 40 шу дизаргаI «ТIема наьнъешка гIолла». Очерк (нохчийн меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагIийн оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчийн меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Саги чун гIуллакхи». Зарисовка (эрсий меттала).
18.40 — «Хьона, Двале, салтачун дег» (гIалгIай меттала).

УКВ
17.00 — Байрони музыкеи. Радиокомпозици.
17.38 — М. Диниева стихаех дакъа иллеш.
18.37 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.

Тахан республике гIоллех Грозне морхаш а йолаш, лаьгIо лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 1—3, Грозне 3, Гудермесе 3, Советски районе 2, Сунженски районе 2 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 3—8, дийнахьа 0—5 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАХОХЬОШ ДА 1985 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА
Газет язду «Союзпечатa» ерригача отделенешкеи агентствашкеи предприятешкарча, учреждешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.
Газет яздора мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ух. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; белхтохкана секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кисьмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ00299. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4778